

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет Географії, історії та туризму
Кафедра туризму та економіки**

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри Матіщук О.А.

(підпис) (прізвище, ініціали)
« ____ » _____ 202__ р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 202__ р.

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОПОЗИЦІЙ ЦЕНТРІВ ПОВІТРЯНОГО
ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота студентки
групи _____ ТУР-18
ступінь вищої освіти _____ бакалавр
спеціальності _____ 242 Туризм

Тимошенко Юлії Юріївни
Науковий керівник: кандидат географічних
наук, доцент Пацюк В. С.

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ.....	5
1.1. Основні поняття та визначення екстремального туризму	5
1.2. Класифікація видів екстремального туризму та місце в ньому повітряного екстремального туризму.....	8
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОПОЗИЦІЙ ЦЕНТРІВ ПОВІТРЯНОГО ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ.....	20
2.1. Сучасні форми повітряного екстремального туризму в Україні.....	20
2.2. Характеристика центрів повітряного екстремального туризму в Україні..	26
2.3. Порівняльний аналіз регіонів України за переважаючим видом екстремального повітряного туризму.....	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПОВІТРЯНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	31
3.1. Аналіз цінової політики центрів повітряного екстремального туризму..	31
3.2. Перспективи і напрями розвитку екстремального повітряного туризму в Україні	33
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Актуальність роботи. Довоєнний стан українського туристичного ринку свідчив про доволі інтенсивне становлення сфери туристичних послуг як в розрізі модернізації матеріально-туристичної бази, так і в створення нових туристичних дестинацій та розвитку нетрадиційних видів туризму. І хоча наша країна повною мірою не реалізовувала наявний туристичний потенціал, однак фіксувалися стабільні позитивні зрушення в питаннях розвитку туризму та рекреації. Інтенсифікувалося бажання наших громадян до активного проведення дозвілля із використанням різноманітних інноваційних форм та засобів.

На цій хвилі почали активно розвиватися різні види екстремального туризму. До різних напрямів екстремального туризму почали долучаються люди різного віку, статі та професійної належності, які мають істотні відмінності як в рівні культури, так і фізичного розвитку. Актуалізацію екстремального туризму деякі зарубіжні фахівці обґрунтовують зміною моралі та смаків, що мали місце в західних країнах в останні десятиріччя.

Сучасна людина, що звикла до розміреного життя та всіх благ, отриманих внаслідок технічного прогресу, відчуває потребу в гострих відчуттях, яскравих емоціях, а подекуди екстремальних умов перебування. Екстремальний туризм є одним із напрямів легального задоволення даної потреби, чим здобуває щороку все більшу популярність. Одними із найбільш затребуваних напрямів активного дозвілля є різні форми повітряного екстремального туризму. Тож цілком резонним є оцінка сучасного стану розвитку повітряних видів екстремального туризму в Україні, задля подальшого окреслення перспектив його розвитку.

Метою даної роботи є дослідження пропозицій центрів повітряного екстремального туризму в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розкрити основні поняття та визначення екстремального туризму;

- навести класифікацію видів екстремального туризму та визначити місце в ньому повітряного екстремального туризму;
- охарактеризувати центри повітряного екстремального туризму в Україні, здійснити аналіз їх цінової політики;
- дослідити перспективи і напрями розвитку екстремального повітряного туризму в Україні.

Об'єктом дослідження виступає екстремальний повітряний туризм України.

Предметом дослідження є еволюція та сучасні тенденції розвитку екстремального повітряного туризму в Україні.

Методи дослідження: сучасні загальнонаукові методи пізнання, системний, історичний, структурно-функціональний, статистичний аналіз, метод прогнозування.

Структура роботи. Робота складається з трьох розділів, містить список використаних джерел з 32 найменувань, 5 таблиць, 2 рисунки, 6 додатків на 15 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Основні поняття та визначення екстремального туризму

Екстремальний туризм стає одним із перспективних напрямків сучасної сфери відпочинку й розваг. Останніми роками на початку поточного століття підвищується попит на такий вид відпочинку. Це пов'язують з тим, що внаслідок гіперурбанізації в багатьох економічно розвинених країнах відбулося віддалення людини від природи, втрата зв'язків між ними. Не потрібно більше захищатися від хижаків у дикій природі, частково відбулося убезпечення від природних несприятливих процесів і явищ, зростає комфорт у повсякденному житті – все це сприяло нестачі адреналіну. До цього слід додати особливість людства до опанування чогось нового, незвіданого, нових знань, відкриттів. Все це сприяє зростанню попиту на екстремальний відпочинок.

Індустрія туризму зазнає розвитку й удосконалення відповідно до сучасних тенденцій розширення видів активного відпочинку. Особливо це стосується молоді, оскільки більшість молодих людей потребує не комфортного, спокійного відпочинку, а навпаки – цікавиться активними, новими й цікавими видами відпочинку.

Активні види туризму включають відпочинок і подорожі, розваги, спорт, що передбачає значне фізичне навантаження, тому недоступне для всіх категорій туристів. Ще більше навантаження (як фізичне, так і психологічне) передбачають екстремальні види туризму. Екстремальний туризм в більшості випадків це екстраординарні дії, тобто межі звичного і повсякденного існування людини. Його можна пов'язати зі смертельним ризиком і частими травмами. Так само можна сказати, що це межа можливостей людини як фізичних, так і емоційних. Це почуття свободи і адреналін, подолання страху, отримання нових емоцій, прагнення зіткнутися зі складнощами, небезпекою і подолати їх [17].

Екстремальний туризм стає все більш популярним і затребуваним серед інших видів сучасного туризму. Все більше кількість людей хочуть спробувати себе в різних важких і нестандартних життєвих ситуаціях, відчути ризик і азарт, перевірити свої сили в різних випробуваннях. Інтенсивний відпочинок в нашій країні набуває все більшої популярності.

Поняття *екстремального туризму* в загальному розумінні означає подорожі в природному середовищі в складних умовах. Спосіб проведення вільного часу, різновид хобі, в процесі якого відпочиваючий займається активними видами діяльності, що вимагає значних фізичних зусиль організму, роботи м'язів, усього тіла. Боротьба зі стресом, крім того, допомагає розширити кругозір, і приносить користь для здоров'я. Але варто брати до уваги стан здоров'я туриста, а також наявність у нього певних знань і практичних навичок, котрих вимагає той чи інший вид екстремального туризму [19].

Екстремальний туризм зародився на основі спортивного туризму – виду туризму, в основі якого лежать змагання на маршрутах, що включають подолання категорійних перешкод в природному середовищі (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер і ін.), і на дистанціях, прокладених в природному середовищі і на штучному рельєфі. Але багатьом була не до вподоби системність та категорійність, залучені зі спорту, тому поступово почався відхід в бік некатегорійного, нерегламентованого та самостійного виду туризму – спочатку спортивно-екстремального, а з часом екстремального [3].

Проаналізувавши низку визначень поняття «екстремальний туризм» варто відзначити, що переважна більшість авторів при тлумаченні даного поняття вказує на присутність певного ризику або можливості шкоди в допустимих межах (табл. 1.1).

Слід зазначити, що сьогодні немає чіткого тлумачення поняття «екстремальний туризм». Тому було проаналізовано вже наявні визначення цього поняття, які були досліджені науковцями (див. табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Тлумачення значення екстремального туризму
(систематизовано автором)

Автор	Визначення поняття
Абрамов В.	Екстремальний туризм – це різновид спортивного туризму, здійснення якого потребує спеціальних навичок, знань, техніки й екіпірування, пов'язаний з у край граничними фізичнопсихічними можливостями людського організму в умовах чітко встановленого ризику, рівень допустимості якого визначається мінімальною ймовірністю заповідання школи життю або здоров'ю туриста, в результаті чого людина отримує позитивний адреналін і незабутні враження [4]
Фокін С.	Екстремальний туризм – види подорожей, що значно перевищують нормативні вимоги класифікатора спортивних подорожей, а також форми діяльності з підвищеним ризиком, які здійснюються під час спортивних походів або спеціалізованих змагань [5]
Притков В., Жердьов А.	Екстремальний туризм – це вид туризму, який об'єднує подорожі, що пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі та найвищим ризиком для життя [2]
Кляп М.	Екстремальний туризм – різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику [6]
Казаков В.	Екстремальний туризм – це різновид туризму, який передбачає відвідування різноманітних природних або техногенних об'єктів, що несуть певний ризик для здоров'я людини [3]
Смаль І.	Екстремальний туризм, «адреналіновий туризм» як вид туризму і відпочинку, пов'язаний з певним ризиком для життя [18]
Гусейнов Р.	Екстремальний туризм» – це вид пригодницького туризму, що характеризується відвідуванням природних або штучно створених людиною об'єктів, пов'язаних із певним ступенем ризику для туриста, під час якого відбувається мобілізація фізичних та психологічних резервів людини, в результаті якого вона отримує позитивний адреналін, емоції і незабутні враження [19]

«Екстремальний» (лат. extremes – крайній, граничний), що по відношенню до поняття екстремальний туризм означає прагнення до досягнення максимальних граничних результатів в рамках психофізичних можливостей людини [3].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що екстремальний туризм – це: 1) різновид туризму; 2) характеризується надзвичайними, граничними подорожами, що супроводжуються певним допустимим ризиком; 3) заняття, які потребують певних знань, навичок і фізичного здоров'я.

1.2. Класифікація видів екстремального туризму та місце в ньому повітряного екстремального туризму

Екстремальний туризм останнім часом є одним з найперспективніших видів туризму, який привертає до себе увагу дедалі більшої кількості активних людей. Екстремальними й активними видами відпочинку можуть бути різного роду розроблені туристичними агенціями пригодницькі тури, подорожі, відвідування екзотичних місць, вулканів, островів, водопадів, походів у гори тощо. Зазвичай це – нестандартний тур в екзотичні та екологічно чисті природні резервації, пов'язані з незвичайними подорожами, нетрадиційними транспортними засобами або способами транспортувань. В окремих випадках такий тур пов'язаний з ризиком і серйозними фізичними навантаженнями, вимагає сміливості та певний умінь і навичок.

Наприклад, популярний відпочинок на гірськолижних курортах передбачає певну фізичну підготовку і майстерність учасників. Такий туризм близький до спортивного туризму, проте траси заздалегідь прокладені, обслуговуються, маршрути краще підготовлені та умови істотно комфортніші, ризик зводиться до мінімуму за рахунок забезпечення провідниками, проміжними таборами, туристичним спорядженням, послугами інструкторів тощо.

Варто відзначити, що особливістю екстремального туризму є те, що це різновид спортивного туризму. Ступінь ризиковості робить такий відпочинок екстремальним. Різноманіття відомих видів екстремального туризму просто захоплює. Людина змагається з природою: переборює гірські річки, гостює в небезпечних печерах, покорила води океанів та морів, дізнається про небо за допомогою різноманітного обладнання, і може злітати на декілька днів в космос. А головне, все це поєднується в неймовірне задоволення [7].

Існують різні класифікації видів туризму і туристських маршрутів. В основі класифікації покладені різні критерії, в залежності залежать від цілей і завдань, що стоять перед організаторами туристської діяльності і туристськими підприємствами. За допомогою схеми класифікації видів туризму намагатимемося визначити в ньому місце екстремального туризму (рис. 1.1).

У наведеній класифікації виділено різні види туризму за наступними критеріями: за ступенем організації, інтенсивністю туристичного потоку, способом пересування, віковою ознакою туриста, тривалістю, метою подорожі. Таким чином, за метою подорожі виділяють екстремальний туризм. Варто відзначити, що серед незвичних видів туризму наведено низку прикладів таких видів, які, по суті, можна віднести до екстремального туризму. Зокрема, відвідування Чорнобильської АЕС та зони відчуження пов'язано з підвищеним ризиком, пов'язаним з радіоактивною зоною, тобто крім пізнавальної мети даного туру, тут присутнім певний екстрим. Відвідування місць, де колись точилися криваві битви, гинуло населення, відбувалися стихійні лиха і катастрофи, тобто місць страждання людей – теж можна розглядати як екстремальне задоволення. Або, наприклад, окремі гастрономічні тури, що передбачають вживання смертельно небезпечних делікатесів гурманами-екстремалами: японська отруйна риба фугу, найбільш отруйна риба у світі «риба-камінь» та ще чимало «смаколиків».

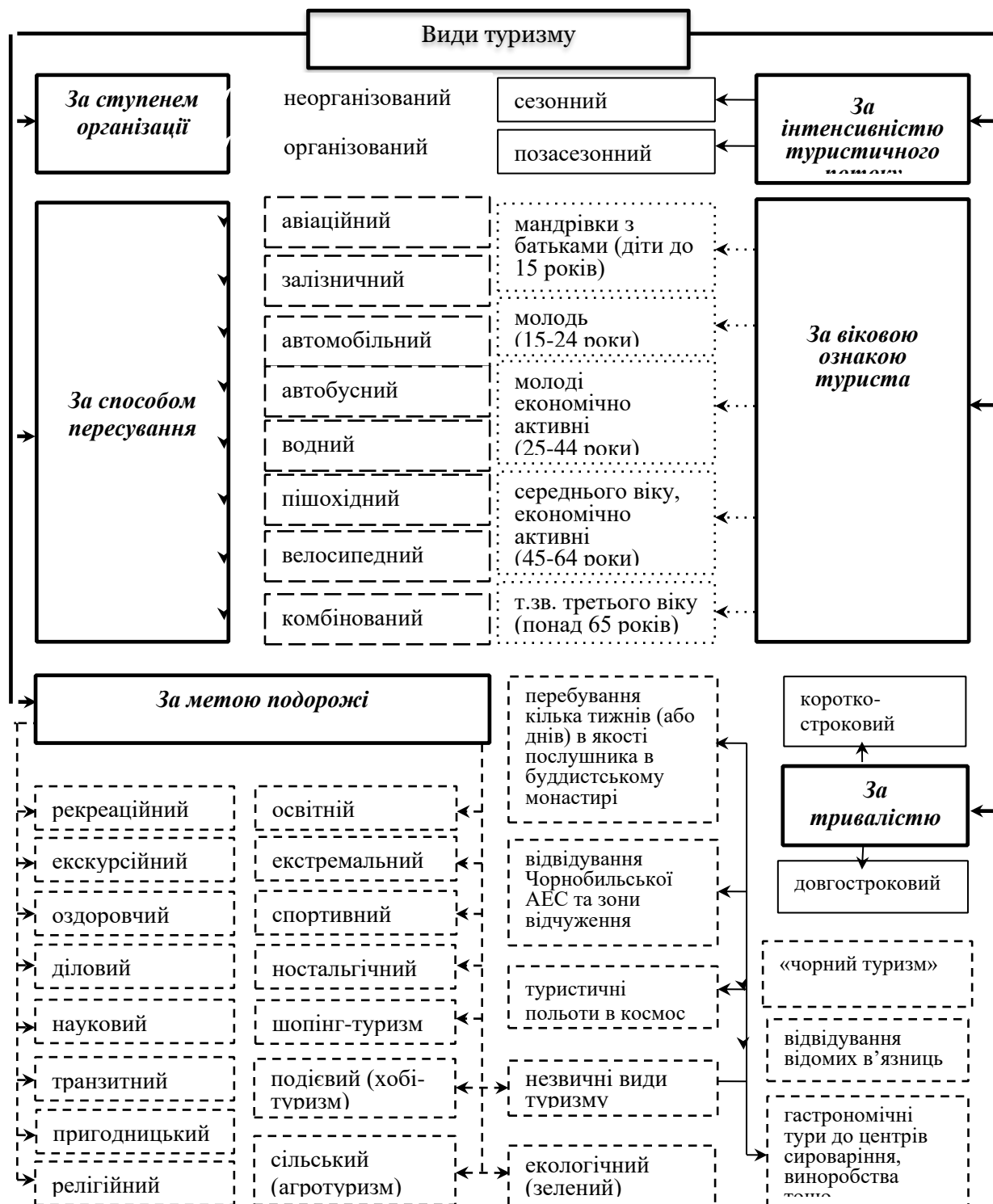


Рис. 1.1. Місце екстремального туризму у загальній класифікації видів туризму (складено автором на основі [15; 16])

Що стосується класифікації видів екстремального туризму, то у роботі Приткова В.Ю., Жердьова А.Е. [2] наведено класифікацію екстремального туризму відповідно до місця проведення екстриму, тобто до тієї стихії, в якій відбувається процес екстремального відпочинку: водний, підземний,

повітряний, гірський. Але, на нашу думку, дану класифікацію необхідно доповнити ще один вид екстремального туризму – екзотичним (рис. 1.2.).



Рис.1.2. Види екстремального туризму (побудовано на основі [2; 13; 14])

Глебова А.О., Зозуля А.В., Солодовник М.О. у своїй праці [10] виділяють наземний вид екстремального туризму (підвиди трекінг, велотріал, маунтінбайкінг, даунхілл, сафарі) (табл. 1.2). При цьому спелеотуризм відносять до гірського туризму, тоді як у попередній класифікації його виділено окремим підвидом екстремального туризму – підземний.

Таблиця 1.2

Поширення основних видів екстремального туризму у світі [10]

ВОДНИЙ		
ПІДВИД	ХАРАКТЕРИСТИКА	ПОПУЛЯРНІ НАПРЯМИ
Дайвінг	занурення під воду зі спеціальним спорядженням	Єгипет, Туреччина, Таїланд, Греція, Філіппіни, Мальдіви
Водні лижі	один із найвідоміших видів активного відпочинку, що характеризується пересуванням по поверхні води на лижах, тримаючись за трос, з'єднаний з катером або іншим плавальним засобом	США, Австралія, Греція, Кіпр, Туреччина, Італія
Вейкбордінг	комбінація водних лиж, сноуборду, скейта і серфінгу	Швейцарія, Італія, Австралія

Каякінг	вид сплаву по річці, використовуючи одномісний човен – каяк	Аляска, Мексика, Фіджі, Коста-Ріка, Нова Зеландія
Рафтинг	екстремальний спуск по гірській річці на каное або спеціальних плотах	Бразилія, Аргентина, Непал, Норвегія, Таїланд
Віндсерфінг	вид вітрильного спорту, що характеризується керуванням дошкою невеликого розміру зі встановленим на ній вітрилом	Мальдіви, Філіппіни, Індія, Шрі-Ланка, Індонезія
ПОВІТРЯНИЙ		
Парашутизм	вид авіаційного спорту, що передбачає використання спортсменом парашуту під час стрибка з повітряного транспорту Широко розповсюджений Фрістайл красивий показ різноманітних елементів у повітрі парашутистом	ОАЄ, США, Франція, Непал
Скайсерфінг	стрибки з лижами, під час яких виконуються різні фігури у вільному падінні	Франція, США
Дельтапланеризм	вид спорту, в якому змагання проводяться на літальному апараті, важчому за повітря	США, Бразилія, Швейцарія, Туреччина, Мексика
Бейс джампінг	стрибки-польоти з парашутом з висотних об'єктів – будівель, башт, мостів, гірських скель тощо	водоспад Анхель, Юурдж-Дубай, парк Йосеміті тощо
Парапланеризм	політ на спеціальному літальному апараті без двигуна	Франція, Туреччина, Італія, Словенія, Нова Зеландія

Закінчення табл. 1.2

ГІРСЬКИЙ		
Альпінізм	вид спорту, що основною метою ставить сходження на природні та штучні скелі, зокрема на гірські вершини	Гірські системи: Альпи, Гімалаї, Анди, Кіліманджаро
Спелеотуризм	подорож по печерах із спорядженням і подоланням у них різного роду перешкод	Швейцарія, Філіппіни, США, Франція, Беліз

Скелелазіння	вид спорту, який полягає у вільному лазінні по природному або штучному рельєфу	США, Канада, Німеччина, Таїланд, Греція
Гірські лижі	спуск із гір на спеціальних лижах по заздалегідь підготовленому маршруту	Швейцарія, Австрія, Італія, США, Канада
Сноубординг	спуск по снігу з гірських схилів на спеціальній дошці	Канада, Австрія, США тощо
Фрірайд	спуск по снігу з гірських схилів поза трасою	Швейцарія, Франція, США
НАЗЕМНИЙ		
Трекінг	вид активного відпочинку, пішохідна туристична подорож	Широко розповсюджений
Велотріал	багатоденна велосипедна подорож	Широко розповсюджений
Маунтінбайкінг	подорож на велосипеді по гірській місцевості	Широко розповсюджений
Даунхілл	спуск по крутих схилах на велосипеді	Широко розповсюджений
Сафарі	недорогі екскурсії до дикої природи	Єгипет, Алжир, ОАЕ, Кенія
ЕКЗОТИЧНИЙ		
Космічний	польоти в космос або на навколоземну орбіту в розважальних чи науково-дослідних цілях	декілька компаній, що надають послуги з космічного туризму, а саме Blue Origin, XCOR Aerospace, Virgin Galactic
Джайлоо-туризм	один з нових видів туризму, що влаштовується в населені корінними народами важкодоступні місця, які віддалені від сучасних цивілізаційних благ	Африка, джунглі Амазонки, тундри Сибіру і Північно Америки, степ Азії
Чорний туризм	різновид туризму, пов'язаний з відвідуванням місць і пам'яток, історично пов'язаних зі смертю і трагедією	табори смерті у Польщі, Тауер, в'язниця Алькатрас
Атомний туризм	відносно новий вид туризму, в якому люди хочуть полоскотати собі нерви в	Фукусіма 1 (Японія), Хіросіма, Нагасакі (Японія) Чорнобиль (Україна)

	місцях, раніше сильно забруднених радіацією	
--	---------------------------------------------	--

До **водних видів** екстремального туризму відносяться дайвінг, вейкбордінг, водні лижі, каякінг, рафтинг, серфінг та віндсерфінг.

Дайвінг (підводне занурення, пірнання) дуже популярний у всьому світі. За даними Всесвітньо туристичної організації [7], нині у світі майже 20 млн. сертифікованих дайверів любителів, а 40 років тому їх було всього декілька сотень. Це досить дорогий різновид екстремального туризму. Крім морського дайвінгу існує і чимала кількість річок та озер, в яких проводять занурення.

Вейкбордінг є комбінацією водних лиж, сноуборду, скейта і серфінгу. Катер буксирує райдера, що стоїть на короткій, широкій дошці. Рухаючись на швидкості 30-40 км/год з додатковим баластом на борту, катер залишає за собою хвилю, яку райдер використовує як трамплін. Особливо динамічно вейкбордінг став розвиватися на початку 1990 х рр. Він здійснив революцію у водному спорті так само, як свого часу сноуборд в гірських лижах [9].

Водні лижі – один з найвідоміших видів активного відпочинку. Це гідна заміна гірським і біговим зимовим лижам. Цей вид спорту постійно прогресував і сьогодні він став настільки видовищем і популярним, що був рекомендований в програму Олімпійських Ігор.

Серфінг – гонки на спеціальній овальній дошці з вуглепластика з шорсткою поверхнею для стійкості, з плавниками стабілізаторами на нижній прощині.

Віндсерфінг – різновид серфінгу та парусного спорту. Від серфінгу відрізняється невеликим вітрилом яке кріпиться до дошки. При хорошому вітрі можна розвивати швидкість більш 10-12 м/с [10].

Каякінг популярний за кордоном, проте потроху набирає все більшу популярність і в Україні. Це спорт однаків, хоча і не позбавлений командного духу, дає можливість кинути виклик стихії і залишитися з нею один на один. На каяку можна відправитися у водний похід по річці будь-якої складності або

проводити ігрові сплави на невеликому відрізку гірської річки, вибираючи окремі перешкоди у вигляді бочок, валів і водопадів і проходячи їх.

Рафтинг – це екстремальний спуск по гірській річці на каное або спеціальних плотах. Останніми роками він викликає такий величезний інтерес з боку любителів екстремального відпочинку, що більшість придатних для цього туризму гірських річок були освоєні професіоналами, які тепер пропонують рафтинг-тури практично в будь-яку точку світу [6].

До *гірських видів екстремального туризму* належать альпінізм, скелелазіння, гірські лижі та сноубордінг.

Альпінізм вважається найекстремальнішим відпочинком. Сьогодні альпінізм є цілою індустрією, яка рівномірно розвивається і популяризується. Як правило, для сходження прийнято вибирати літо, коли погода дозволяє з мінімальними втратами дістатися до наміченої вершини. Проте любителі гострих відчуттів не зупиняються і взимку.

Скелелазіння є різновидом альпінізму, головною відмінністю є те що підйом відбувається по скальному рельєфу, а не по гірському.

Гірські лижі – один з найстаріших видів активного відпочинку. З часом кількість тих, що бажають кататися на гірських лижах не зменшилося, а, швидше, збільшилася.

Сноубордінг – спуск по снігу з гірських схилів на спеціально обладнаній дошці. Це більш агресивний і активний вид екстриму, ніж гірські лижі.

Маунтінбайкінг стає усе більш популярним, не зважаючи на досить дорого вартісний вид туризму [12].

До *повітряних видів екстремального туризму* належать парашутизм, групова акробатика, скайсерфінг, бейс-джампінг, польоти на повітряних кулях, дельтапланеризм.

Парашутизм. З парашутом почали стрибати більше півстоліття тому, але в масовий вид відпочинку стрибки з парашутом перетворилися не так давно. Зараз існує багато варіантів стрибків з парашутом. Парашутизм – справа небияка, і тому всі дисципліни мають на увазі серйозну підготовку. Класичний

парашутизм включає два різновиди. Перший – стрибки на точність приземлення. Завдання полягає в поразці мішені з певним розміром. Другий – комплекс фігур у вільному падінні.

Групова акробатика. Дана дисципліна переслідує мету побудови максимальної кількості різних фігур командою з декількох парашутистів. Класична кількість парашутистів в команді – 4 або 8. Команда з чотирьох чоловік може побудувати за час вільного падіння близько 30 фігур. Купольна акробатика полягає в побудові формацій з куполів розкрити парашутистів. Цим кардинально відрізняється від інших видів парашутизму, де робота над результатом йде до розкриття парашута (окрім стрибків на точність приземлення). При виконанні фігур купольної акробатики парашути виходять в безпосередній контакт з парашутами інших спортсменів, при цьому часто відбуваються завали куполів.

Скайсерфінг – це стрибки з лижами на виконання різних фігур у вільному падінні.

Бейс-джампінг – стрибки з парашутом з високої перешкоди – дах будівлі, хмарочоса, телевежу, гору або скелю. Навіть ентузіасти цього вигляду спорту говорять, що це один з найнебезпечніших видів, навіть на тлі екстремальних.

Польоти на *повітряних кулях* звичайній людині доступні на різних фестивалях, які проходять і в нашій країні. Дальність польоту на повітряній кулі залежить від сили вітру, при середній силі вітру – це 20-30 км. Місце приземлення повністю залежить від метеоумов.

Дельтапланеризм входить до числа розвинутих видів екстриму. Сьогодні налічується близько 90 тис. дельтапланеристів по всьому світу, плюс кожен рік в повітря піднімається близько тисячі початківців- дельтапланеристів. Сучасні апарати неймовірно стійкі, міцні, і польоти на них можуть бути обмежені лише погодними умовами і досвідченістю самого пілота. через дорожнечу закупівлі спорядження.

Кайт-серфінг. У такий вид екстремального відпочинку як кайт-серфінг, входять: вейкбордінг, віндсерфінг, серфінг, парапланеризм. Це один великий

екстремальний відпочинок. Всі ці різні типи кайт-серфінгу по суті представляють собою прикріплення до якогось борту і рух за допомогою парашута в небі, або по воді. Багато пляжів на Кіпрі і в Туреччині пропонують кайт-серфінг навчання в спеціальних навчальних центрах для тих мандрівників і відпочиваючих, хто хотів би випробувати себе і відчути вітер. Одним з кращих місць для кайт серфінгу і парапланеризму вважається Олуденіз Туреччина [15].

До *підземних видів* туризму входять спелеологія та спелеостологія. *Печери* – це останні білі плями на карті світу, остання можливість пройти там, де не ступала нога людини і куди не падав погляд його очей або фотокамер. Для занять спелеологією, необхідно мати серйозну підготовку, причому не лише фізичну, але і технічну, а також психологічну.

Зазвичай під терміном «*екзотичний*» розуміють щось незвичайне, то, що здебільшого людей здається дивним і незвичайним. Найчастіше екзотикою європейці і американці називають природу, мистецтва і звичаї віддалених східних і південних районів. Екзотичний туризм – це подорож в якісь незвичайні райони, отримання нових гострих відчуттів, а іноді навіть деякий екстрим.

Екстремальний туризм розвивається з кожним роком все більше і більше серед різних верств населення з різним рівнем доходу. Виникають новітні напрями екстремального туризму, про які говорилося вище – чорний туризм, джайло-туризм, космічний туризм, атомний туризм, кайтсерфінг, що привертає увагу нових мандрівників, особливо молодого покоління, які прагнуть активного та ризикового відпочинку. Доцільно їх охарактеризувати.

Варто відзначити, що найдорожчим видом екзотичного туризму є космічний туризм – це надання права одній особі або групі осіб здійснити космічну подорож. Суть цього виду туризму полягає в тому, що туристи здійснюють політ на навколоземну орбіту або в космос. Сьогодні лише декілька компаній надають послуги з космічного туризму, а саме Blue Origin, XCOR Aerospace, Virgin Galactic. Але з розвитком науково-технічного прогресу у

космічній сфері, на думку футурологів, польоти у космос незабаром стануть звичною мандрівкою.

Джайлоо-туризм – це різновид туризму, який передбачає життя туриста у первісному племені з усіма привабливостями кочового побуту. Цей вид туризму характеризується одним із найвищих ступенів небезпеки серед усіх видів екстремального туризму, оскільки сьогодні лівова частина туроператорів світу прагне формувати тури до все менш освоєних територій світу, що створює додатковий ризик для туристів з усіх куточків планети. Найкраще джайлоо-туризм розвивається у Киргизстані, Таїланді, країнах Африки тощо.

Одним із нетрадиційних видів туризму є чорний туризм. Чорний туризм – це вид пізнавального туризму, що пов'язаний з відвідуванням місць та об'єктів, котрі пов'язані зі смертю. Цей вид туризму складається з таких складників, як: – туризм по цвинтарю – це різновид чорного туризму, котрий характеризується відвідуванням могил відомих людей;

– туризм катастроф – це різновид чорного туризму, що характеризується подорожжю до місць стихійних лих – землетрусів, ураганів, штормів, хімічних катастроф, транспортних катастроф і покинутих міст;

– містичний туризм – це різновид чорного туризму, де люди мають можливість доторкнутися до потойбічного світу;

– туризм «смерті» – це різновид чорного туризму, що передбачає відвідування місць, котрі пов'язані зі смертю, таких як концентраційні табори, місця серійних маніяків, території чи об'єкти, які пов'язані зі знищенням людей внаслідок релігійних дій.

Атомний туризм – це відносно новий різновид туризму, що передбачає відвідування місць, котрі пов'язані з випробування атомних бомб, музеїв з ядерною зброєю тощо. Найбільш популярними напрямками цього виду туризму є Хіросіма та Нагасакі (Японія), Чорнобиль (Україна) та місця ядерних випробувань.

Кайтінг – це надзвичайно екстремальний та захопливий вид відпочинку, що передбачає рух по хвилях під дією сили тяги, який розвивається з

допомогою утримуваного спортсменом повітряного змія – кайта. Кайт-тури з кожним роком все більше завойовують популярність серед активних туристів молодого покоління. Так, деякі туристичні агентства пропонують спеціальні кайт-тури для шукачів активного відпочинку.

Одноосібно від усіх видів екстремального туризму стоять тури, що самі собою є самодостатніми і не підпадають під жодну наведену вище класифікацію. Ці види відпочинку до снаги лише відчайдушним екстремалам. До них ми можемо віднести тури до жерла діючих вулканів, тури «назустріч торнадо», дайвінг в Антарктиці, тури на виживання. Подорож до гирла діючих вулканів увійшли в моду лише нещодавно. Цей вид туризму є екстремальним сам по собі, але деякі туроператори пішли далі і поєднали мандрівку до вулкану зі стрибком до нього з банджи. Це дійство пропонують туристам лише у Чилі. Серед найбільш популярних напрямів можна виокремити Індонезію, Чилі, Філіппіни, США, Нову Зеландію, Ісландію тощо. [10].

Проаналізувавши вище наведені види екстремального туризму, запропоновані декількома науковцями і взявши до уваги визначення «екстремальний туризм» запропоноване у попередньому пункті, можна дійти висновку, що деякі види не є екстремальними, а є видами спорту і формами дозвілля.

Варто зазначити, що різні види туризму реалізують іноді одночасно декілька функцій. Таким чином, з урахуванням різноманітності видів функцій, сфера екстремального туризму володіє усіма необхідними можливостями для реалізації дозвіллевих потреб особистості, ступінь задоволення яких виражається в соціокультурній ефективності екстремального туризму як галузі життєдіяльності особистості.

Саме на туристів, що обирають активний відпочинок, орієнтуються турфірми, розробляючи маршрути експедицій і екскурсій в місця, так чи інакше пов'язані з екстримом. Специфікою даного напрямку турбізнесу є те, що, як правило, жодна компанія не працює одразу з декількома видами активного відпочинку.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОПОЗИЦІЙ ЦЕНТРІВ ПОВІТРЯНОГО ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

2.1. Сучасні форми повітряного екстремального туризму в Україні

До *повітряних видів екстремального туризму* належать парашутизм, групова акробатика, скайсерфінг, бейс-джампінг, польоти на повітряних кулях, дельтапланеризм. Всі згадані види присутні і розвиваються в Україні.

Стрибки з парашутом. На сьогодні існує багато варіантів стрибків з парашутом. Парашутизм вимагає серйозної підготовки.

Класичний парашутизм включає два різновиди. Перший – стрибки на точність приземлення в певну точку. Другий – комплекс фігур у вільному падінні. Парашутизм є досить консервативним вид екстриму: сам комплекс фігур не зазнає змін вже багато років. Вимагає вигостреної майстерності і постійності в результатах.

Групова акробатика. Дана дисципліна переслідує мету побудови максимальної кількості різних фігур командою з декількох парашутистів. Класична кількість парашутистів в команді – 4 або 8. Команда з чотирьох чоловік може побудувати за час вільного падіння близько 30 фігур. Купольна акробатика полягає в побудові формацій з куполів розкритих парашутистів. Цим кардинально відрізняється від інших видів парашутизму, де робота над результатом йде до розкриття парашута (окрім стрибків на точність приземлення). При виконанні фігур купольної акробатики парашути входять в безпосередній контакт з парашутами інших спортсменів, при цьому часто відбуваються завали куполів. Після того, як всі фігури побудовані, настає етап, коли парашутисти повинні відокремлятися один від одного і робити захід на посадку. Це найбільш складна і небезпечна частина вправи. Якщо куполи зачепилися один за одного, навіть приведення в дію замків відчеплення куполу може не допомогти, і купол не відійде. Розкриття ж запасного парашута в такій

ситуації досить небезпечно. Це робить купольну акробатику одним з найризикованіших видів парашутизму [15].

Найближчі до Кривого Рогу центри, які надають послугу стрибку з парашутом це Аеродром “Апостолове” (Дніпропетровська область) та Аеродром “Федорівка” (Кіровоградська область). В першому можна не тільки здійснити стрибок з парашутом, а й побувати за штурвалом літальних апаратів (двомісний вертоліт “Автожир” або літак Ан-2).

Таблиця 2.1

Види стрибків з парашутом, їх опис та цінова політика

(складено автором на основі опрацювання інтернет-джерел)

Види стрибків	Визначення	Місце проведення та ціна
Тандем стрибок	Під час стрибка Ви будете в одній підвісній системі у парі з досвідченим інструктором. Після відділення від літака Ви матимете близько хвилини часу, щоб насолодитися вільним падінням, а після розкриття парашуту — вдосталь насолодитися околицями, повільно знижуючись під крилом парашуту. Вважається найбезпечнішим.	Київ, “Чайка” - від 3800 до 4100 грн. Київ “Бородянка” - 4000-4300 грн. Харківська область, “Коротич” - 3950-4350 грн. Чернігівська обл.”Прогрес”- 3300-3700 грн. Львів. обл.”Цунів” - 4600 грн. Дніпропетровська обл. “Авіа-союз”- 4200-4500 грн. Одеська обл.”Гідропорт” - 4000-4950 грн. Рівненська обл. “Воронів” - 3000-3950 грн. Дніпропетровська обл. Аеродром “Апостолове”- 4600 грн. Кіровоградська область Аеродром “Федорівка”- 3900 грн.
Самостійний стрибок	Такий стрибок здійснюється з парашутом Д-5 або Д-6. Вільне падіння майже відсутнє. Через 3 секунди після відділення від літака, прилад сам введе парашут в дію. Проте, перед тим, як насолодитися спуском під білосніжним куполом і приголомшливою дозою адреналіну, Вам доведеться самостійно зробити крок у безодню з відкритих дверей літака на висоті 800 м.	Київ, “Чайка” - 500 грн. Київ “Бородянка” - 1750 грн. Харківська область, “Коротич” - 1400 грн. Дніпропетровська обл. Аеродром “Апостолове”- 2600 грн. Кіровоградська область Аеродром “Федорівка”- 1600 грн.
Стрибки за класичною	Необхідно пройти курс теоретичної підготовки і медичну комісію.	Київ, “Чайка” - 730-5400 грн. Київ “Бородянка” - 2500 - 3450 грн.

програмою	Стрибки будуть відбуватися відповідно з програмою навчальної підготовки спершу на круглих десантних парашутах Д-5, Д-6, Д-1-5у. З кожним стрибком спортсмен буде оволодівати мистецтвом вільного падіння і вчитися керуванню куполом. Після досягнення певного рівня підготовки, спортсмен буде допускатися до нових типів парашутних систем аж до освоєння парашуту типу «крило». З освоєнням нових типів буде удосконалюватися майстерність спортсмена, меж якій, як відомо, не існує.	Харківська область, “Коротич” - 1700-2000 грн. Чернігівська обл.”Прогрес”- 1600-1900 грн. Львів. обл.”Цунів”- 2200 грн. Аеродром “Апостолове”- від 750 грн.
AFF	прогресивний курс навчання вільному падінню. Сучасна методика розроблена для проведення інтенсивного індивідуального навчання студентів, бажаючих надалі займатися парашутним спортом. Включає в себе теоретичну і практичну підготовку. Кожен стрибок виконується самостійно, проте під безпосереднім наглядом і за участю досвідчених інструкторів. Тривале вільне падіння дозволяє максимально ефективно використовувати кожен стрибок. Час навчання програмі AFF: 12 годин теорії і 10 парашутних стрибків.	Київ, “Чайка” - 27000 грн. Київ “Бородянка” - 26050 грн. Харківська область, “Коротич” - 24500 грн. Аеродром “Апостолове”- ціна індивідуальна.

Скайсерфінг – це стрибки з лижами на виконання різних фігур у вільному падінні. З'явився в Україні недавно, тому поки що не став користуватися популярністю. В Україні існує до 15 аеродромів, на основі яких існують авіаційні та парашутні клуби, та на яких здійснюються парашутні стрибки: індивідуальні та групові. З кожним роком збільшується кількість бажаючих стрибнути з парашутом.

Аеродроми в Україні: Київ (Чайка), Бородянка, Рівне (Воронів), Донецьк (Волноваха), Харків (Коротич), Одеса, Дніпропетровська обл. Аеродром “Апостолове”, Кіровоградська область Аеродром “Федорівка”, Криму (Коктебель, Севастополь), Вінниця, Чернігів (Прогрес), Глухів. Значним

недоліком поширення цього виду екстремального туризму є значна застарілість обладнання та зношеність авіатранспорту в Україні [7].

Бейс-джампер – стрибки з висотних будівель і споруд. Для заняття улюбленою справою – стрибками з парашутом – не потрібний літак або інша техніка, що літає. Він обходиться звичайним ліфтом, чи власними руками і ногами плюс альпіністське спорядження. Спортсмен-бейсер забирається на дах будівлі, хмарочоса, телевежу, гору або скелю і стрибає вниз. Навіть ентузіасти цього вигляду спорту говорять, що це один з найнебезпечніших видів, навіть на тлі екстремальних. В Україні цей вид не поширений, лише окремі випадки. Кримінального кодексу, адже нема наявних визначних висотних технічних споруд та природних утворень.

Польоти на повітряній кулі залежить від сили вітру, при середній силі вітру – це 20- 30 км. Місце приземлення повністю залежить від метеоумов. В Україні польоти на повітряних кулях розвинені найбільше у 2 містах – Києві та Кам'янець-Подільському. Мало доступний вид туризму через значні фінансові вимоги до спорядження [6].

Дельтапланеризм входить до числа розвинутих видів екстриму. Сьогодні налічується близько 90 тис. дельтапланеристів по всьому світу, плюс кожен рік в повітря піднімається близько тисячі початківців-дельтапланеристів. Сучасні апарати неймовірно стійкі, міцні, і польоти на них можуть бути обмежені лише погодними умовами і досвідченістю самого пілота. В Україні дельтапланеризм практикується в Карпатах та Криму, що спричинено наявністю полонин (тобто ділянок з відсутнім лісом) та великими висхідними потоками. Проте поки що не набуває широкої популярності через дорожнечу закупівлі спорядження.

Тернопільщина – один із найбільш привабливих регіонів Західної України для розвитку різноманітних видів повітряного туризму. Зокрема, планеризм (парапланеризм та дельтапланеризм) розвивається на території області ще з 1970-их років минулого століття. Важливим осередком планеризму є Соколина гора поблизу Кременця. Це перший в Україні офіційно створений центр для парапланеристів.

Тернопіль за останні три роки став осередком активного розвитку балунінгу та паратрайкінгу в області. Паратрайк, на відміну від класичного параплана, має двигун, оснащений повітряним гвинтом, за рахунок тяги якого, паратрайк може самостійно злітати. Тут також можна замовити політ навколо міста на двомісному літаку. В святкові дні літа, а також у сезон теплої погоди в Тернополі можна замовити також стрибки із парашутом. Стрибки проводяться на території аеропорту. Замовлення відбувається через посередництво львівської агенції «Галичина спортивна». Активно розвивається повітряний туризм також у районі Придністер'я. У 2018 році у Тернопільській обласній державній адміністрації було розроблено проект «Тернопільське Придністер'я», спрямований на розвиток прилеглих до русла річки Дністер територій. У рамках проекту виділено особливу увагу розвитку планеризму та дельтапланеризму. Проект затверджений на 5 років. На Тернопільщині також є місце вже облітане пілотами надлегких літальних апаратів – село Іване-Золоте, що неподалік Заліщиків.

Вертолітний туризм перебуває на етапі зародження в країні. З початку 2019 року його розвиток планується у місті Одеса [13].

Агентство польотів "В небо" в Запоріжжі є яскравим прикладом вертолітного туризму в Україні. Вони організовують політ на сучасному, надійному вертольоті з дипломованим пілотом, що гарантує безпеку і комфорт пасажирів. Один з найбільш приємних плюсів це те, що такий вид послуг надається дітям з 7 років, при супроводі старших, а одиночні польоти можна проводити з 16 років. Приємно відзначити, що політ в середньому триває півгодини, то ж ви встигаєте відчути усі емоції, розглянути місцевість. Доречі, в них є можливість самостійно обрати маршрут. Це недешевий, але унікальний вид розваг, який повинен спробувати кожен любитель гострих відчуттів.

Оптимальний розвиток повітряного екстремального туризму в Україні вимагає, в першу чергу, розбудови відповідної туристичної інфраструктури, вдосконалення нормативно-правового регулювання розвитку туризму,

розширення інформаційного простору, який дозволяє ознайомитися із локаціями повітряного туризму.

Роуп-джампінг – це відносно молода галузь екстремальних видів спорту, в якій стрибки відбуваються з висотних об'єктів природного і антропогенного походження. Роуп-джампінг спортсмени розглядають як більш екстремальний вид спорту, ніж парашутинг, оскільки у випадку з парашутами людина має три секунди вільного падіння, а потім помалу наближається до землі. А у роуп-джампінгу наближення до землі відбувається дуже швидко, і за десять метрів від поверхні відбувається різка зупинка падіння.

Банджи-джампінг – це стрибок з висоти кількох десятків метрів, за допомогою страхувального еластичного канату, стрибун певний час перебуває у вільному падінні [7].

Найпопулярніші місця для роуп-джампінгу та банджі-джампінгу в Україні: міст «Лань, що біжить» в Кам'янці-Подільському, міст «Над Дніпром» навпроти Венеціанського мосту в місті, пішохідний міст у місті Київ (мабуть, найпопулярніше місце джампінгу в Україні), підвісний пішохідний міст Житомира, арковий міст у Запоріжжі, Південний міст у місті Дніпро, Іванівський міст у Первомайську.

Бейс-джампінг – стрибки з висотних будівель і споруд. Навіть ентузіасти цього вигляду спорту говорять, що це один з найнебезпечніших видів, навіть на тлі екстремальних. В Україні цей вид не поширений, лише окремі випадки.

Оптимальний розвиток повітряного екстремального туризму в Україні вимагає, в першу чергу, розбудови відповідної туристичної інфраструктури, вдосконалення нормативно-правового регулювання розвитку туризму, розширення інформаційного простору, який дозволяє ознайомитися з локаціями повітряного туризму.

2.2. Характеристика центрів повітряного екстремального туризму в Україні

Серед повітряних видів екстремального туризму на території України присутні і розвиваються парашутизм, групова акробатика, скайсерфінг, бейс-джампінг, польоти на повітряних кулях, дельтапланеризм (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Сучасні форми повітряного екстремального туризму в Україні

(систематизовано автором на основі інтернет-джерел)

Вид повітряного екстремального туризму	Центри повітряного екстремального туризму	Оцінка поширення
<i>Стрибки з парашутом: стрибки на точність приземлення; комплекс фігур у вільному падінні.</i>	Аеродроми в Україні: Київ (Чайка), Бородянка, Рівне (Воронів), Донецьк (Волноваха), Харків (Коротич), Одеса, Дніпропетровськ, Криму (Коктебель, Севастополь), Вінниця, Чернігів (Прогрес), Глухів, Аероклуб Апостолово.	Найбільші міста України, практично більша частина обласних центрів.
<i>Польоти на повітряній кулі</i>	Київ та Кам'янець-Подільський, Львівська обл.	Найбільше поширення – Західні регіони України, Київ
<i>Дельтапланеризм</i>	Карпати та Крим, південна околиця Києва, Кам'янець-Подільський, Хмельницький, Київ, Вінниця.	Найбільш поширені в регіонах з гарними краєвидами: Поділля, столичний регіон.
<i>Роуп-джампінг</i>	Кам'янець-Подільський (міст «Лань, що біжить»); Київ (міст «Над Дніпром» навпроти Венеціанського мосту, пішохідний міст);	Поширені майже у всіх великих містах.
<i>Банджи-джампінг</i>	Житомир (підвісний пішохідний міст); Запоріжжя (арковий міст); Дніпро (Південний міст); Первомайськ (Іванівський міст).	

<i>Скайсерфінг</i>	Мало поширений	Мало поширений
<i>Бейс-джампінг</i>	Мало поширений	Мало поширений

Роуп-джампінг – це відносно молода область екстремальних видів спорту, в якій стрибки відбуваються з висотних об'єктів природного і антропогенного походження. Використання альпіністського спорядження розширює діапазон об'єктів, які можуть підходити для канатів, на відміну від інших пов'язаних типів екстремальних стрибків. Вірний стрибок заснований на принципі маятника. Принцип «маятника» і динаміка гірських канатів відображають динамічне навантаження поштовху, що забезпечує безпеку. При певних обставинах можна виконувати акробатику під час стрибка. Найпопулярніші місця для роуп-джампінгу та банджі-джампінгу в Україні: міст «Лань, що біжить» в Кам'янці-Подільському, міст «Над Дніпром» навпроти Венеціанського мосту в місті, пішохідний міст у місті Київ (мабуть, найпопулярніше місце джампінгу в Україні), підвісний пішохідний міст Житомира, арковий міст у Запоріжжі, Південний міст у місті Дніпро, Іванівський міст у Первомайську [6].

Серед вищеназваних найнебезпечнішими, тобто з найвищим рівнем ризику вважаються купольна акробатика та скайсерфінг.

Як уже говорилося у попередньому розділі роботи, екстремальні види туризму, зокрема і повітряного, вимагають певних знань та практичних навичок. Без підготовки неможливо вдало виконати той чи інший вид стрибка чи польоту. Практично всі види повітряного екстремального туризму потребують проходження певного навчання з досвідченими інструкторами.

Зокрема, безпека польотів на повітряній кулі залежить від декількох факторів. Гарантована безпека польоту – справні кулі, які проходять діагностику та перевірку перед зльотом, проведення інструктажу для всіх членів групи; професійні пілоти з високою кваліфікацією, наявністю сертифікатів, багаторічної льотної підготовки, років практики. Неабиякого

значення має дотримання вагових обмежень – строгий розрахунок граничного ваги пасажирів і вантажопідйомності борту.

Дельтапланеризм та парашутизм. Карпати та Крим, південна околиця Києва.

Парашутизм у Карпатах нині є популярною розвагою. На відміну від стрибків з парашутом він дозволяє насолодитися захоплюючим ширянням протягом декількох годин. У Карпатському регіоні пропонуються польоти на пара плані в декількох локаціях.

Боржавський хребет – улюблене місцем для польотів на парашути в Карпатах, відомий своєю мальовничою красою та чудовими краєвидами, що відкриваються тут з висоти пташиного польоту. Боржава має довжину близько 25 кілометрів та висоту до 1700 метрів. На відпочинку в Карпатах у цій місцевості часто можна побачити ширяючих над гірськими вершинами професійних парашутистів. Таке видовище неодмінно викликає захоплення і непереборне бажання спробувати у собі цей вид активного відпочинку. Часто парашутизм у Карпатах на Боржавському хребті проводиться з таких гірських вершин, як Гімба або Великий Верх.

Польоти на парашути в *Пилипці*. До Боржави можна дістатися з чудового курортного селища Пилипець. До того ж, тут щорічно проводиться грандіозний фестиваль «Кубок Карпат з пара планеризму» та надається можливість навчання парашутизму в місцевій літній школі з професійним інструктором-пілотом.

Парашутизм у місті *Рахів*. Тут є безліч гірських схилів із перепадом висоти від 500 до 1400 метрів. До того ж, з Рахова можна дістатись найвищої точки України – гори Говерли та здійснити політ з її величної вершини. Крутизна схилів у Рахові досягає 40 градусів, що дозволяє літати у динамічних та термічних повітряних потоках. Тут умови найбільше підходять не для новачків. Посадка здійснюється у полі для футболу [2].

З мальовничої гори Тростян у *Славському* також організуються польоти на парашути. Зважившись Цей спорт потребує високого рівня виконання

техніки безпеки. Пілоти парапланів повинні правильно використовувати енергію висхідного повітря, щоб тримати впевнений контроль за літальним засобом.

Організація польотів у *Верховині*. Незабутні польоти на параплані допоможуть вам організувати в готелях Верховини – популярного гірськолижного курорту.

Також на території Івано-Франківщини проводяться і фестивали дельтапланеристів.

2.3. Порівняльний аналіз регіонів України за переважаючим видом екстремального повітряного туризму

В результаті проведеного дослідження розвитку екстремальних видів туризму в Україні, робимо висновок про те, що по регіонах країни вони поширені неоднаково. Це дає можливість згрупувати регіони України в декілька груп за наданням послуг повітряного екстремального туризму.

А) регіони з найвищою пропозицією надання послуг повітряного екстремального туризму;

Б) регіони із середнім рівнем пропозиції надання послуг повітряного екстремального туризму;

В) регіони з низьким рівнем пропозиції надання послуг повітряного екстремального туризму (табл. 2.3).

Крім центрів у Києві та Кам'янці-Подільському, де надаються послуги повітроплавання на повітряних кулях, інтенсивно розвиваються вони й у інших містах. Розробляються цілі тури польотів на повітряних кулях. Наприклад, романтичні польоти для двох, пропозиція руки і серця; корпоративні польоти; сімейні подорожі та низку інших подібних програм. Подібні пропозиції можна знайти у західних регіонах України. Це і у Сваляві (Закарпатська область), Львові, Східниці Львівської області. Однак, у даному питанні слід надавати перевагу все-таки досвіду польотів, інструкторів з польотів.

Таблиця 2.3

Регіони України за наданням послуг повітряного екстремального туризму

(систематизовано автором)

Група	Регіон
регіони з <i>найвищою пропозицією</i> надання послуг повітряного екстремального туризму	Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька, Вінницька області, м. Київ, АР Крим
регіони із <i>середнім рівнем пропозиції</i> надання послуг повітряного екстремального туризму	Київ, Житомир, Кам'янець-Подільський,
регіони з <i>низьким рівнем пропозиції</i> надання послуг повітряного екстремального туризму	Решта регіонів, центральні, східні області

Аеродром “Федорівка”, Кіровоградської області, в свою чергу в 2019 році проводив Авіафестиваль за підтримки Кіровоградського авіаспортклубу ТСО України. У програмі фестивалю був показаний політ групою різними моделями літаків, демонстраційні стрибки з парашутом від професіональних спортсменів-парашутистів, повітряний бій часів Другої Світової війни. Окрім шоу в повітрі була представлена виставка авіації, роботів та іншої техніки. Для гостей проводилися різноманітні турніри, змагання та майстер-класи, створено багато локацій для дітей. Усі кошти зібрані на фестивалі пішли на розвиток авіаційних видів спорту Кіровоградщини.

Туристичними операторами також пропонуються тури, приурочені до відвідувань тематичних фестивалів, що стосуються повітряного туризму. Можна помилуватися польотами професіоналів на повітряних кулях, пара планах чи дельтапланах. Найпоширенішими такими є фестивалі повітряних куль. Приклад такого туру наведено у додатку Б.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПОВІТРЯНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Перспективи розвитку екстремального туризму у світі та Україні

Криза туризму, пов'язана з коронавірусом – одна з найважчих випробувань для світової туристичної галузі за десятиліття. Очевидно, що це питання сприйняття, і очевидно, що реальні втрати від того, що відбувається зараз просто неможливо оцінити, тому що невідомо, коли все закінчиться. Але незважаючи на пандемію при можливості туристи все одно подорожують, тим самим піддаючись ризику. Досвідчені експерти в сфері туризму стверджують, що відновлення після коронавірусу займе кілька років, причому не тільки через можливість нової хвилі епідемії, але і через нерівномірність ситуації з вірусом в різних країнах.

Чекати відновлення виїзного туризму можна ще багато місяців, навіть орієнтуючись на терміни обмежень, введені деякими країнами. А першим почне відновлюватися внутрішній туризм. Паралельно через страх перед великими скупченнями людей виросте популярність екологічних маршрутів, лісових походів, вилазок на природу і тому подібних видів відпочинку. Разом ці два фактори можуть привести до вибухового зростання активного туризму з наметами і в кемпінгах, до масового повернення "дикунів" на пляжі, береги великих річок і в інші привабливі для туристів місця.

Світова організація туризму (UNWTO) звернулися до світових урядів з проханням підтримати індустрію, в якій задіяні мільйони працівників, а в деяких країнах вона є основою економіки. В організації нагадали, що в квітні туристичні поїздки по всьому світу скоротилися на 97%, в березні – на 55%. У період з січня по квітень 2020 року турсектор втратив \$ 195 млрд за рахунок скорочення поїздок на 44% [9]. Очевидно, що після довгого і виснажливого висиджування в квартирах туристи негайно захочуть відправитися в подорожі,

як тільки у них з'явиться така можливість. До моменту відкриття кордонів в галузі накопичиться величезний відкладений попит.

З психологічної точки зору екстремальний спорт, виконуючи рекреативну функцію, стає способом отримання унікального досвіду, небачених переживань і відчуттів, стабілізатором і захистом від буденності буття або навпаки вихору змін, які несе майбутнє. Ці переживання, як відображення потреб суб'єкта, завжди пов'язані з вмістом конкретного актуального відрізка екстремальної діяльності. А досягнення особистого максимального результату в ньому є тим захопливою досвідом, заради якого люди біжать по пустелі, деруться в гори, перетинають океани, стрибають у прірву і роблять ще масу того, що, на погляд дилетанта і пересічного громадянина, нормальна людина робити не стане. В даний час мотивація захоплення екстремальними видами спорту найрізноманітніша. Однак справжніх прихильників цього напряму, трохи, і їх філософія занять саме екстримом, і це підтверджують психологи, є вираженням світовідчуття інтелектуалів в спорті. Це не означає, що в інших напрямках спортивної активності немає творчих розробок. Але саме сфера екстремального спорту (частина її, де над спортсменами не тяжіють жорсткі формалізовані правила, режим, нав'язаний ззовні, а не є внутрішньою потребою особистості, освоєння маргінальних просторів і використання їх для тренувань і т.п.) є благодатним ґрунтом для різних спортивних інновацій та самореалізації особистості спортсмена як члена суспільства [10].

Екстремальний туризм – один з найперспективніших видів туризму, який привертає до себе все більше людей. З'являються нові місця для активного відпочинку, як штучні, наприклад гірськолижні курорти, так і місця, створені природою, про які люди раніше і не підозрювали. Цікаво те, що для більшості курортів, що пропонують екстремальні тури, це є основною статтею їх доходу. З кожним роком туроператори розробляють все нові екстремальні туристичні маршрути.

У порівнянні з Україною екстремальний туризм в інших частинах світу – у Східній Азії, в Європі, в Північній Америці – розвинений на досить високому

рівні. Жителі Європи і особливо Північної Америки навіть відносять екстремальний туризм до найбільш популярних видів спорту. До того ж доходи у населення цих частин світу 40 значно вище, ніж в Україні, тому там екстремальним туризмом можуть займатися майже всі бажаючі, зважаючи на переважно дорогий вид відпочинку, насамперед, через спорядження.

Екстремальний туризм, що набирає силу в усьому світі, відноситься до спеціальних видів пригодницького туризму. Отже, однією з головних перспектив розвитку цього різновиду туризму є комбінування різних видів туризму в одній подорожі.

3.2. Перспективи і напрями розвитку екстремального повітряного туризму в Україні

Розвиток екстремального туризму в Україні суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним із найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки.

За підрахунками Всесвітньої Туристичної Організації, у 2016 році за кількістю прибуття іноземних туристів Україна потрапила до 30-ки країн, найпривабливіших для іноземних туристів, зайнявши 27 позицію. Країну відвідало 5,8 млн. осіб, що становить близько 1% від світових туристичних прибуттів. А в 2017-му, за даними Світового банку, Україна успішно піднялася на 25 позицію. В 2018-му зберегла цю позицію, за попередніми оцінками. За прогнозними розрахунками щодо розвитку в'їзного туризму в Україні порівняно з 2005 роком, його чисельність зросла до 9,3 млн. осіб; у 2014 році – 8,1 млн. осіб; то прогноз на 2020 рік складав 15,0 млн. осіб, але з теперішньою ситуацією в країні і світі туризм в 2020 році відчув сильне потрясіння [29]. За даними Мінекономрозвитку, в 2018 році Україну відвідало понад 14 млн туристів. Обсяг податкових надходжень від туристичного бізнесу в державний і місцевий бюджети склав 4,2 млрд грн.

Аналізуючи перспективи розвитку екстремальної туристичної індустрії в Україні перш за все, необхідно підкреслити, що екстремальний туризм – це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства, яка інтегрує практично всі галузі. Саме такий чинник визначає позицію, яку посідає екстремальний туризм у світовій економіці. Тому цей фактор повинен стати головним у формуванні нового державного підходу до екстремального туризму як галузі, пріоритетний розвиток якої позитивно впливатиме на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулюватиме ряд важливих галузей економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені [32].

Стратегічною метою розвитку туристичної індустрії в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довілля. Програма дій, зорієнтована на досягнення цієї мети, має бути синхронізованою із загальними темпами становлення ринкових механізмів і співвідносною з політикою структурних реформ в економіці. Вона повинна також враховувати накопичений досвід розвитку туризму у світі, що створює сприятливі умови доопрацювання та розроблення відповідної нормативно-правової бази туризму [24].

Нарощування темпів та підвищення ефективності роботи підприємств сфери екстремального туризму, становлення туристичної галузі як однієї з провідних галузей вітчизняної економіки стримується невирішеністю низки питань, розв'язання яких потребує державного регулювання та підтримки виконавчих органів влади.

Перспективний розвиток екстремального туризму в Україні суттєво вплине на зайнятість населення. Якщо в 2015 році кількість працівників у туристичній галузі складала 169 тис, чол, а зайнятість в туризмі з урахуванням інших галузей та тимчасової зайнятості протягом активного туристичного

сезону – 2,79 млн. осіб, то прогноз на 2020 рік складає, відповідно, 220 тис. осіб і 3,63 млн. осіб.

Під час Коронавірусної кризи туризм постраждав найбільше. Представники галузі відзначають, що по всій країні закрито понад 7 тис. Турагентств. Велика проблема туристичного бізнесу в тому, що цій сфері буде важче відновитися після спаду пандемії [25].

Подальший розвиток демократії, політична стабільність, визначення пріоритетних напрямків економічного розвитку, майбутній вступ України до ЄС – все це забезпечить створення високоприбуткової екстремальної туристичної галузі, яка задовольнить потреби внутрішнього та міжнародного туризму, з урахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу країни, її національних особливостей.

Важливими факторами, що впливатимуть у подальшому на розвиток ринку туризму, є демографічні зміни, матеріальний та соціальний стан населення, рівень освіти, тривалість відпустки, професійна зайнятість та багато інших чинників. Демографічна структура населення України та аналіз вікових груп, які найбільше подорожують, ще раз підтверджують, що в Україні найбільш активна частина населення – від 30 до 40 років, на відміну від економічно розвинених країн, де люди старшої вікової групи, 55–60 років, відіграють все більш важливішу роль у екстремальному туризмі. Тільки в 2017 році у світі зареєстровано майже 120 млн. прибуттів, здійснених людьми старшого віку [31].

Одним із найважливіших чинників, що впливає на розвиток як внутрішнього, так і екстремального туризму, є добробут населення. Існує чіткий зв'язок між тенденцією розвитку туризму, загальним економічним розвитком і особистими доходами громадян. Туристичний ринок дуже відчутний до змін в економіці. За стабільних цін зростання особистого споживання на 2,5% збільшує витрати на туризм на 4%, а зростання особистого споживання на 5% – на 10%.

В майбутньому населення України характеризуватиметься як таке, що має підвищену якість життя. Відпочинок, подорожі, екстрим стануть основними елементами, які заповнять вільний час людини. На думку експертів, до екстремального туризму долучаються люди різного віку і професій, що мають різне сімейне і суспільне становище, істотно відрізняються рівнем культури і фізичного розвитку. Деякі зарубіжні фахівці пояснюють феномен екстремального туризму зміною моралі і смаків. Сучасна туристична індустрія – один з найбільш швидкозростаючих секторів світової економіки, який розглядається як самостійний вид економічної діяльності, і як міжгалузевий комплекс [28].

Робота туристичного ринку впливає на діяльність майже 40 галузей економіки країни та 10-15% населення нашої країни. Однак, незважаючи на жвавий науковий інтерес вчених, досі залишаються невирішеними питання, які гальмують розвиток внутрішнього туризму.

Туристична індустрія в Україні та в усьому світі розвивається дуже швидко. У березні 2017 року була прийнята «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року», метою якої є створення сприятливих умов для активізації розвитку туризму та курортів. Слід зазначити, що об'єктивно наша країна має всі передумови для інтенсивного розвитку вітчизняного та закордонного туризму, але на тлі світового туризму Україна виглядає досить скромно. Причинами цього є багато проблем, які гальмують розвиток туристичного бізнесу в Україні: низька якість туристичної інфраструктури, практично немає кваліфікованих кадрів, недосконалість законодавчої бази та правового регулювання, транспортна проблема, складна політична ситуація тощо.

Також відносно недавно почали здійснюватися круїзи в Арктику і Антарктику. І все більше охочих хочуть побувати в екстремальних кліматичних умовах і подивитися на екзотичних тварин, наприклад пінгвінів. Резюмуючи вищесказане, очевидно, що екстремальний туризм дуже цікавий, захоплюючий вид відпочинку і з кожним роком стає все більш популярним серед різних

верств населення і продовжує розвиватися і оновлюватися, незважаючи на свою вартість [26].

Що стосується центрів екстремального туризму в Україні, то в таблиці 3.1 наведено основні центри повітряного екстремального туризму в Україні та економічне обґрунтування їх вибору.

Таблиця 3.1

Порівняльний аналіз цінової політики центрів повітряного екстремального туризму

(систематизовано автором на основі інтернет-джерел)

Вид екстремальних повітряних послуг	Центр повітряного екстремального туризму	Вартість послуг	Можливі ризики для клієнтів
Стрибки парашутом	3 Київ		
	ПАРА-СКУФ	тандем з інструктором – від 4000 гривень (4500 – 4800 грн. (залежно від ваги клієнта); самостійний стрибок – 2500 гривень.	Значна кількість медичних протипоказань, особливо для здійснення одиночного стрибка. Невдалий стрибок – рідкісний виняток. Недотримання всіх технік безпеки на борту і в повітрі – несе ризик. Тому слід чітко виконувати настанови інструктора.
	Ulet.pro	тандем з інструктором – 4 000/4200 гривень, самостійний стрибок – 2500 гривень.	
	школа парашутних стрибків при аероклубі «Чайка»	тандем до 90 кг – 3800 гривень	
Skydiving Kiev	тандем з інструктором – від 4000 гривень, самостійний стрибок – 2500 гривень.		

	ДЗ «5 Океан»	тандем з інструктором – 3800 гривень.	
	Івано-Франківськ, Аеродром Коломия	Самостійний стрибок з парашутом з висоти 700 м — 1550 грн тандем з інструктором з висоти 3000 м — 4000 грн	
	Львів, аеродром «Цунів»	З висоти 600-800 метрів – 2100 грн	
Польоти на повітряній кулі	Львів, Кам'янець-Подільський, Львівський клуб повітроплавання «ЛеоФлай»	Політ для одного у групі – 3500 грн; Групи для двох – 10 000 грн; для трьох – 12 000 грн; для чотирьох – 14 000 грн; для п'ятьох – 17 500 грн; для шістьох – 21 000 грн	Чутливість до погодних умов
	Київ Повітроплавне товариство «Монгольф'єр»	У складі групи – 3900 грн; Для двох – від 8990 грн. Політ над Києвом – 22200 грн	
Парапланеризм	Львів	1200 грн /15 хв	Польоти проводяться тільки в відповідні погодні умови; Недотримання інструктажу – ризик польоту
	Київ	1800 / до 15 хв	
	Київська обл. (Ходосівка, Кагарлик)	2100 грн / 15-20 хв	
Дельтапланеризм	Київ	1350 грн /	
	Карпати (Боржавський хребет, Пилипець та ін.)	1500 грн / 15 хв	

Роуп-джампінг	Львів, на Арени «Львів»	700 грн /30 хв	Залежність від обладнання
	Дніпро, стрибки з Кайдацького мосту	500 грн/людина, повторний стрибок в той же день – 300 грн.	
	Київ, парковий міст	450 грн / 10 хв	
Банджи- джампінг	Кам'янець- Подільський, міст «Лань, що біжить», 55 м	Приблизно однакова ціна – 450-500 грн	Залежність від обладнання.
	Київ, вишка перед Венеціанським мостом на Гідропарку, 43 м		
	Житомир, підвісний пішохідний міст, 43 м		
	Запоріжжя, арочний міст, 42 м		
	Дніпро, Південний міст, 30 м		
	Первомайськ, Миколаївська обл., Іванівський міст, 28 м		
	Київ, Пішохідний міст , 28 м		

Перед тим, як випробувати себе у повітряних екстремальних видах туризму, варто пам'ятати про те, що всі без виключення стрибки чи польоти несуть у собі певний ризик.

Ми розглядаємо основні центри, що надають екстремальні повітряні послуги, а саме стрибки з парашутом, польоти на повітряній кулі, парапланеризм, дельтапланеризм, роуп-джампінг та банджи-джампінг.

Для порівняння центрів, що надають послуги стрибків з парашутом, ми обрали декілька клубів у м. Києві (основні з них – ПАРА-СКУФ, Ulet.pro, школа парашутних стрибків при аероклубі «Чайка», Skydiving Kiev, ДЗ «5 Океан»), м. Івано-Франківську та м. Львові. Оптимальне рішення для новачка – стрибок з інструктором, або професійною термінологією – стрибок в тандемі. Перед таким стрибком в обов'язковому порядку стрибун проходить інструктаж, в ході якого інструктор розповість, як себе поводити. Зазвичай, такі стрибки відбуваються на висоті 800 метрів. Варто бути готовим до того, що насолодитися стрибком буде складно, оскільки це в будь-якому випадку випробування для нервової системи, і до того ж сам стрибок набагато коротший [30].

Для самостійних стрибків необхідно пройти спеціальний курс навчання. Тому при виборі організації для здійснення стрибка необхідно взяти це до уваги, а також ознайомитися з досвідом інструкторів, відгуками про їх роботу і роботу клубів загалом. Другий фактор – ціновий. Середня ціна на стрибки в тандемі серед наведених центрів становить 4000 грн., на самостійні стрибки – близько 2,5 тис. грн. (Додаток Г). Варто взяти до уваги, що у обраних центрах існують по кілька організацій, що надають послуги стрибків з парашутом. Так, наприклад, переважна більшість таких стрибків у Києві відбуваються на аеродромі «Чайка», в Івано-Франківську – аеродромі «Коломия», у Львові – аеродром «Цунів». Виходячи з вищезазначеного, при виборі центру для здійснення стрибків з парашутом головний фактор є фактор безпеки, що залежить від статистики таких стрибків, досвіду інструкторів; другий фактор – це зручність розташування центру для потенційного стрибуну. Фактор ціни в даному випадку не є вирішальним, оскільки тарифи на дані послуги значно не відрізняються.

Для характеристики центрів щодо польотів на повітряній кулі ми обрали міста Львів, Кам'янець-Подільський (Львівський клуб повітроплавання «ЛеоФлай») та Київ (Повітроплавне товариство «Монгольф'єр»). При виборі центру польотів на повітряній кулі слід зважати на «асортимент» таких

польотів. Наприклад, це романтичний політ на двох чи сімейний. На сайті повітроплавного товариства «Монгольф'єр» (Київ) пропонується політ над Києвом за 22 тис грн., весілля або освідчення – майже 11 тис. грн. А Львівський клуб повітроплавання «ЛеоФлай» пропонує корпоративний політ, що стане нагодою святкування дня народження чи ювілею, випускного, тимблдингу для підняття корпоративного духу тощо. (Додаток Д). Тобто, вибір залежить від бажання клієнта [27].

При виборі центру парапланеризму ціни на польоти можуть варіювати від 1200 грн у Львові до 2100 грн у Київській області. Це при однаковій тривалості польоту – близько 15 хв. Для характеристики польотів дельтапланеристів ми обрали Київ та Карпати (в кількох локаціях). Над Києвом та його околицями вартість польоту на дельтаплані становить 1350 грн., а Карпатах – 1500 грн. Не важко обґрунтувати вартість відповідно до краси місцевості, над якою дельтапланерист парує протягом 15 хвилин. Тому вибір центру з представлених двох буде залежати від бажань і отриманих емоцій в польоті.

Для тих, хто хоче спробувати стрибки на роуп- або банджи-джампінгу, то ці види повітряного екстремального туризму є досить ризикованими. Тому в даному випадку при виборі центру слід орієнтуватися не стільки на ціну послуги, скільки на рівень безпеки, що залежить від надійності спорядження в першу чергу. Також варто враховувати те, що спеціалісти радять банджинувачкам перші стрибки здійснювати з найменшої висоти. Таким місцем є Іванівський міст у Первомайську Миколаївської обл. та Пішохідний міст у Києві. Їх висота становить по 28 м. А най екстремальнішим і дивовижним місцем для стрибків з банджи-джампінгу на території України є найвищий міст над річкою Смотрич у Кам'янці-Подільському, що має назву «Лань, що біжить», висотою 55 м. Звичайно, як уже говорилося вище, дані стрибки є дуже ризикованими. Крім стану здоров'я бажуючого стрибнути з висоти важливим є стан обладнання, кріплень. Неодноразово, на жаль, стрибуни отримували травми або навіть були випадки загибелі, зокрема у Житомирі та Кам'янці-Подільському.

Слід зазначити, що повітряний екстремальний туризм підходить не всім. Серед всіх людей, хто обирає даний вид розваг, можна відмітити що середній вік приблизно 18-35 років. Це пов'язано з віковими обмеженнями (майже усі центри попереджають, що їх послуги надаються тільки людям, які досягли повноліття), а також через специфічні ознаки цієї діяльності.

Тобто для просування послуг потрібно враховувати, що вони зовсім не підходять маленьким дітям та людям похилого віку. Найдоречніший спосіб залучити молодь - використовувати інтернет. Робити гарні пости, з наголосом на те, що клієнт отримує незабутні враження та емоції. Створити відеоролик з наглядною демонстрацією послуги, щоб заохочувати любителів екстриму. Розвивати соціальні мережі, створити відеоблог. Це буде найпростішим та дешевим варіантом. Контент повинен бути якісним, яскравим та привабливим. Обов'язково повинні бути контакти, адреса. [22]

Але якщо розглянути варіант з просуванням послуг за гроші, то потрібно розуміти, що це достатньо витратно. Ціни на рекламу для різних видів екстремальних розваг за допомогою соціальних мереж представлено в Додатку Є. Щоб вклад був не марним, потрібно знайти спеціаліста з маркетингу, який вже працював з рекламою соціальних сторінок. Звісно, можна це зробити самотужки, але для цього потрібно витратити багато часу та сил, адже ви повинні спочатку проаналізувати ваше підприємство та зрозуміти який саме вид просування вам потрібен: SMM, реклама в Google або SEO. Що з цього буде найефективнішим та дасть найкращий результат. Після вивчення послуги, детально проаналізувати ціни, конкурентів, рівень розвитку сайту та соціальних сторінок на даний момент. Потім розглянути рекламу конкурентів, знайти сильні та слабкі сторони, оцінити рівень смислового навантаження, подачу. Після цього зібрати та згрупувати нашу цільову аудиторію, враховуючи всі особливості та побажання клієнтів, наповнити соціальні мережі постами, налаштувати ремаркетинг, створити чат-бота. І тільки зараз можна запуснути рекламну кампанію, слідкувати за нею, аналізувати дані: скільки ми витратили за добу, яке охоплення вийшло, скільки коштує один пост (дзвінок, звернення).

Якщо якась реклама стає “не вигідною”, то її потрібно прибрати. Обов’язково розрахувати прибутковість рекламної кампанії та продумувати план маркетингових дій на наступний місяць [23]. Ця робота потребує уваги та зусиль, тому потрібно доручити її спеціалісту, щоб вклад був максимально ефективним.

ВИСНОВКИ

Очевидно, що екстремальний туризм дуже цікавий, захоплюючий вид відпочинку і з кожним роком стає все більш популярним серед різних верств населення, не дивлячись на свою вартість.

Історія екстремального туризму тісно пов'язана з історією розвитку екстремальних видів спорту. Незважаючи на те, що практично вся поверхня Землі досліджена людиною любителі гострих відчуттів і романтики знаходять загадкові куточки природи, кидаючи виклик невідомості.

Екстремальний туризм вимагає не тільки хорошої підготовки фізичної, а й завзятості, сміливості, витривалості, цілеспрямованості.

Екстремальний туризм ділиться на ряд видів: повітряний, наземний, водний, гірський і екзотичний.

До повітряного екстремального туризму відносять стрибки з парашутом, польоти на повітряних кулях, скайсерфінг, бейс-джампінг, дельта- та планеризм.

Серед всіх людей, хто обирає повітряні види екстремального туризму, середній вік становить приблизно 18-35 років. Це пов'язано з віковими обмеженнями (майже усі центри попереджають, що їх послуги надаються тільки людям, які досягли повноліття), а також через специфічні ознаки цієї діяльності.

Розвиток екстремального туризму в Україні суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним із найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки.

На території України є достатньо сприятливі фактори, умови і ресурси для розвитку екстремального повітряного відпочинку. Але низький рівень розвитку туристичної інфраструктури і соціальних стандартів населення призвів до того, що екстремальний туризм у своєму розвитку відстає від загальносвітових тенденцій. За оцінками багатьох вітчизняних спеціалістів,

існує великий потенціал екстремального туризму, який можна буде розкрити у поєднанні з загальним соціально-економічним розвитком держави.

Очевидно, що екстремальний туризм поступально розвиватиметься, тому завдання держави полягає в тому, щоб зробити його максимально безпечним для учасників і не допускати безконтрольного використання і знищення природних туристських ресурсів.

Натомість, підприємцям та власникам такого бізнесу слід звернути увагу на самостійні способи поширення своїх послуг в маси, використовуючи інтернет. Потрібно слідкувати за тенденціями серед молоді, адже саме вони є нашою цільовою аудиторією.

Найближчими роками розвиток повітряного екстремального туризму зазнає труднощів. Основна цьому причина – воєнні дії на території України, що призвели до пошкодження значного обсягу соціальної інфраструктури загалом, та особливо інфраструктури різноманітних аеродромів, що є важливим чинником розвитку повітряних видів екстремального туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко Є.І. Розвиток інноваційного екстремального (повітряного) туризму на півдні України. *Сучасні тенденції розвитку туризму* : мат. ІV Всеукр. наук.-практ. конф. Миколаїв : ВП «МФ КНУКІМ», 2016. 160 с.
2. Притков В.Ю., Жердьов А.Е. Екстремальний туризм в Україні: сучасний стан та перспектива розвитку. *Географія та туризм*. 2012. №19. С. 44-51.
3. Казаков В.Л. Екстремальний туризм на Криворіжжі. Дніпропетровськ. 2009. С. 44-52.
4. Абрамов В.В., Оплаканец Е.А. Пропозиції щодо забезпечення безпеки при наданні послуг екстремального туризму. *Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти* : Збірник наукових праць. – Додаток до гуманітарного вісника ДВНЗ «ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровская Я. М. 2016. С. 221-226.
5. Фокін С.П. Туризмологічні аспекти спортивного туризму. К. 2013. С. 222-228.
6. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. К. : Знання. 2011. 334 с.
7. Бобловський О.Ю. Розвиток спеціальних видів туризму в Україні/ О.Ю. Бобловський. – К., 2016. С.278 - 287.
8. Ковешніков В. С., Ліфіренко О. С., Стукальська Н. М. Інноваційні види туризму. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №4. С. 38–44.
9. Офіційний веб-сайт Всесвітньої туристичної організації ЮНВТО. URL:http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights12enlr_1.pdf
10. Глебова А.О., Зозуля А.В., Солодовник М.О. Сучасний стан та перспективи розвитку екстремального туризму в Україні та світі. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2017. Випуск 6 (11). С. 3–8.

11. Абрамов В. Перспективи розвитку екстремального туризму. *Вісник Харківської національної академії міського господарства*. 2012. № 4. С. 77–79.

12. Мангушев Д.В., Соколова В.В., Тимків Н.Я. Перспективи розвитку екстремального туризму в Україні. *Вісник одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 5. С. 32–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vopu_econ_2016_21_5_

13. Ранецька Н. Нові види повітряного туризму. *Магістерські студії географічного факультету ТНПУ ім. В. Гнатюка* : збірник наукових праць. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. Вип. 1 (2). С. 197–201.

14. Дударчук К., Ранецька Н. Тенденції розвитку нових видів повітряного туризму в світі. *Туризм, географія, краєзнавство: актуальні проблеми теорії і практики* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (16-17 трав. 2019 року). Тернопіль, 2019. С.

15. Екстремальний туризм та найнебезпечніші його види. URL: <https://tourkazka.com/>

16. Чорний туризм. 13 найпопулярніших в світі місць, де вмирали люди. URL: <https://mapme.club/poradi/2751-chornij-turizm-13-najpopulyarnishix-v-sviti-misc-de-vmirali-lyudi.html>

17. Кізюн А. Тенденції розвитку світового екстремального туризму: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство: електронний журнал*. 2021. Випуск №29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/561/537>

18. Смаль І.В. Географія туризму та рекреація : Словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2010. 208 с.

19. Гусейнов Р.Ю. Экстремальный туризм и его особенности. *Индустрия туризма и туристические ресурсы* : Матер. региональной науч.-практ. конф. (г. Брест, 29 марта 2017 р.). С. 10–11.

20. Фестиваль повітряних куль. URL: <https://goukraine.info/uk/tour/191>

21. ТОП-6 місць в Києві та області, де стрибнути з парашутом. URL: <https://kyivmaps.com/ua/blog/gde-prygnut-s-parasutom-v-kieve>

22. Viktoriia Popova. Скільки коштує реклама у Телеграм у 2022 році [Електронний ресурс] / Viktoriia Popova – Режим доступу до ресурсу: <https://collaborator.pro/blog/tg-ads-price> .

23. Розкрутка сайту у пошукових системах [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukr.site-ok.ua/> .

24. Перспективи розвитку туризму в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/tourism/36458/> .

25. Перспективи розвитку туризму в Україні та вплив соціальних, демографічних та інших факторів на туристичний ринок [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://buklib.net/books/28933/>

26. Розвиток міжнародного туризму в європейському туристичному макрорегон [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.webkursovik.ru/kartgotrab.asp?id=-79397>.

27. Туризм та його світовий розвиток [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://pandia.org/text/78/298/5525-10.php>.

28. Туристичні потоки до заповідників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://geo.bobrodobro.ru/3895>.

29. Перспективи розвитку туризму в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/48361.doc.htm.

30. Види туризму в Україні, перспективи їх розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://infopedia.su/8x43b.html>.

31. Туристична діяльність та її вплив на економіку України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.litsoch.ru/referats/read/313363/>.

32. Перспективи розвитку туризму в Україні та вплив соціальних, демографічних та інших факторів на туристичний ринок [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.su/5_5285_perspektivi-rozvitku-turizmu-v-ukraini-ta-vpliv-sotsialnih-demografichnih-ta-inshih-faktoriv-na-turistichniy-rinok.html.

ДОДАТКИ

Додаток А



Фестиваль повітряних куль у Кам'янці-Подільському

Туристичний тур з відвідуванням «Фестивалю повітряних куль» [18]



Опис **Програма туру** **Проживання** **Фотогалерея** **Відгуки**

Найромантичніша подія країни! Буде змога відвідати одне з семи чудес України, стати учасниками яскравого свята і побачити захоплююче видовище - політ повітряних куль над середньовічним містом! Аеростати наповнюють повітрям за лічені хвилини і вже за мить вони злітають. Ті ж щасливці, які перебувають поряд, опиняються в справжній казці. Десятки різноколірних бульбашок укривають небо і пролітають над мурами старовинного міста, церквою і старим замком. Адже ви про це мріяли, чи не так?

Маршрут подорожі: Львів – Хотин – Кам'янець-Подільський – Білче Золото – Тернопіль – Львів

ДО ВАРТОСТІ ВКЛЮЧЕНО: _____

- ✓ Відвідування печери Вертеба
- ✓ Супровід представником фірми
- ✓ Екскурсія по Хотинській фортеці
- ✓ Транспортне обслуговування по програмі
- ✓ Проживання у готелі
- ✓ Медичне страхування на групу
- ✓ Екскурсія по Кам'янець-Подільській фортеці

ДОДАТКОВО ОПЛАЧУЄТЬСЯ: _____

- ✓ Вхідні квитки в екскурсійні об'єкти
- ✓ Харчування
- ✓ Катання на пароплаві в Тернополі

ПРОГРАМА ТУРУ _____

1 день



8:00 – виїзд зі Львова. Позаду залишаються верхівки львівських соборів, попереду пригоди і ще раз пригоди! Перше місце зупинки – Хотин. Екскурсія по Хотинській фортеці. Фортеця вражає високими 40-метровими стінами та чудовою панорамою Дністра. Екскурсія по Кам'янець-Подільській фортеці. Вільний час. Відвідування захоплюючої події року - фестивалю повітряних куль! Поселення в готель. Ночівля. Солодких снів і до нового туристичного ранку!

2 день



Сніданок та виселення. Переїзд до с. Білче Золото. Відвідування печери Вертеба. Перший в Україні та світі підземний музей археології, трипільської культури та епохи неоліту. Переїзд до м.Тернопіль. Вільний час. За бажанням пропонуємо катання на пароплаві. Повернення додому, але з багажем приємних спогадів та безліччю дрібничок на згадку про подорож. Орієнтовний приїзд до Львова о 20:00.

Туроператор не несе відповідальності за корки на дорогах.

Туроператор залишає за собою право вносити зміни у програму без зменшення загального обсягу наданих послуг.

Якщо буде відбуватися значне коливання цін на паливе, туроператор залишає за собою право змінювати вартість туру.

Вартість вхідних квитків перед туром буде уточнена.

Афіша фестивалю дельтапланеризму на Івано-Франківщині, організований «Гірським рятувальним центром» на території Дністровського регіонального ландшафтного парку [<https://shotam.info/na-ivano-frankivshchyni-vlashtovuiut-festyval-deltaplaneryzmu/>]



Тарифи на стрибки з парашутом різних центів надання таких послуг

Додаток Г.1

Ціни на всі види стрибків із парашутом на Аеродромі “Чайка” 2022, що надаються компанією ПАРА СКУФ

Тандем-стрибок з інструктором з висоти 4000 м

Стрибок "Тандем" з інструктором (вага пасажера до 100 кг)	4500 грн
Стрибок "Тандем" з інструктором (вага пасажера до 110 кг)	4700 грн
Стрибок "Тандем" з інструктором (вага пасажера до 120 кг)	4800 грн
Фотозйомка + відеозйомка оператором у вільному падінні	2000 грн
Монтаж і створення відеоролика	400 грн
Відеозйомка с руки інструктора	800 грн

Самостійний стрибок з висоти 1000 м

Самостійний стрибок з висоти 1000 м (страховка, інструктаж, парашут, укладка, висота 1000 м)	2700 грн
Фото- і Відеозйомка	600 грн
Інструктаж на англійській мові	500 грн

Курс навчання за сучасною програмою AFF з висоти 4000 м

Вступний інструктаж	1000 грн
Стрибки 1-3 рівня (2 інструктора, студентський парашут-крило, укладка, наземна підготовка)	5000 грн за стрибок
Стрибки 4-7 рівня (1 інструктор, студентський парашут-крило, укладка, наземна підготовка)	4000 грн за стрибок

Самостійні стрибки спортсменів-парашутистів

Затяжний стрибок з літака / вертольота, висота 4000 м	800 грн
Стрибок на пілотування купола, висота 1500 м	700 грн

Навчально-тренувальні стрибки спортсменів з інструкторами

Контрольний стрибок для нового спортсмена-парашутиста	2450 грн
Стрибок з інструктором групової акробатики (курси RW-1, RW-2)	2450 грн
Стрибок з інструктором FreeFly	2450 грн


Інші розцінки

Відеозйомка у вільному падінні (спортивний або контрольний стрибок)	1500 грн
Фотозйомка + відеозйомка у вільному падінні	2000 грн
Оренда спортивної парашутної системи на один стрибок (включає укладку основного парашута)	350 грн
Укладання основного парашута спортивної системи	100 грн
Укладання запасного парашута спортивної системи	1200 грн
ВІП-стрибок	25 000 грн

Джерело: <https://paraskuf.com.ua/uk/ciny/>

Додаток Г.2

Тарифи на стрибки з парашутом, що надаються «Ulet.pro»

 Інформація Акції Подарунковий сертифікат Школа Тариф			
Сtribок з парашутом у тандемі			
Аеродром	Висота (метри)	Тип літака	Вартість
Аеродроми Київщини	4200	АН-3, АН-28, Л-410	4600
Майське (Дніпро)	4200	Л-410	4600
Чернігів	4200	Л-410	4600
Купити сертифікат для стрибку з парашутом			
Самостійний стрибок з парашутом			
Аеродром	Висота (метри)	Тип літака	Вартість
Майське (Дніпро)	1000	АН - 2	3000
Чайка (Київ)	1000	АН - 2	3000
Купити сертифікат для стрибку з парашутом			

Джерело: <https://ulet.pro/uk/rates>

Додаток Г.3

Ціни на парашутні стрибки в школі парашутних стрибків при аероклубі «Чайка»

I. САМОСТІЙНИЙ СТИБОК З КРУГИМ ПАРАШУТОМ		
Десантний парашут Kadet	1750 грн	інструктаж + медкомісія + оренда укладених парашутів + стрибок + страхування
КУПИТИ ОНЛАЙН		
II. ТАНДЕМ СТИБКИ		
Тандем 4200 м	4000 грн	• вага пасажера до 90 кг
Тандем 4200 м	4300 грн	• вага пасажера до 120 кг
Тандем 4200 м	5800 грн	• вага пасажера до 90 кг + професійна відеозйомка оператором.
III. ФОТО ВІДЕО ЗЙОМКА		
Індивідуальна 4200 м	600 грн	• "Стандарт" відеозйомка інструктором з руки GO PRO
Індивідуальна 4200 м	1800 грн	• Фото-відеозйомка оператором
Спортивна 4200 м	Уточнійте	• Фото-відеозйомка AFF, RW, FF, формація, контрольний стрибок (без монтажу кліпу)

Джерело: <https://chayka.aero/ua/price-jump-parachute>

Додаток Г.4

Ціни на стрибки в тандемі, Skydiving Kiev

Прыжок с парашютом в тандеме с инструктором (вес пассажира до 100кг) цена 4000грн

Прыжок с парашютом в тандеме с инструктором (вес пассажира до 110кг) цена 4200грн

Прыжок с парашютом в тандеме с инструктором (вес пассажира до 120кг) цена 4300грн

Фото-видео съёмка оператором в свободном падении цена 1600 грн

Видеосъёмка с руки инструктора (в стиле селфи в свободном падении) цена 500грн

Монтаж видеоролика цена 300грн

Джерело: <https://skydiving.kiev.ua/ceny/>

Додаток Г.5

Ціни на стрибки в тандемі, ДЗ «5 Океан»

<p>ТАНДЕМ СТИБОК Найбезпечніший стрибок із інструктором</p> <p>4000 ГРН</p>	<p>ТАНДЕМ СТИБОК Вага пасажера від 91 кг до 110 кг</p> <p>до 4300 ГРН</p>	<p>ЗЙОМКА ОПЕРАТОРОМ Відео та фото окремим оператором</p> <p>1800 ГРН</p>	<p>ВІДЕО ЗЙОМКА ІНСТРУКТОРОМ Найкраща вартість</p> <p>600 ГРН</p>
<p>Висота від 4000 метрів</p> <p>Вільного падіння 50 секунд</p> <p>Вага стрибає від 0 до 91 кг.</p> <p>Приземлення на ноги інструктора</p>	<p>При вазі пасажера від 91 кг.</p> <p>Доплата за кожні 10 кг -100 грн</p> <p>Висота від 4000 метрів</p> <p>Вільного падіння 50 секунд</p> <p>Вага пасажера від 91 кг до 110 кг</p> <p>Приземлення на ноги інструктора</p>	<p>Фотографування на дзеркальну камеру.</p> <p>Відеозйомка на камеру GoPro оператором</p> <p>Вихідні відео з камери (без монтажу)</p> <p>Посилання для скачування відео</p>	<p>Камера GoPro встановлюється на руці інструктора</p> <p>Початкове відео з камери (без монтажу)</p> <p>Посилання для скачування відео</p>
			<p>МОНТАЖ ВІДЕО</p> <p>350 ГРН</p> <p>Послуга Відеомонтажу Зйомки Вашого стрибка</p>

Джерело: <https://dz5ok.com.ua/tandem>

Додаток Г.6 Ціни на стрибки з парашутом , Івано-Франківськ

Ціни на стрибки з парашутом #DZ_Kolomyya

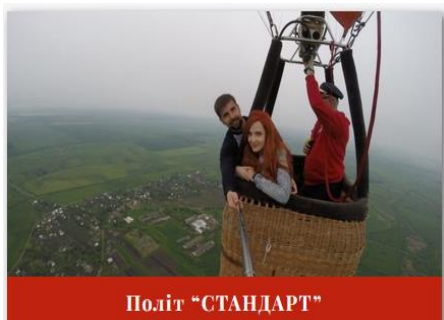


- Самостійний стрибок з парашутом з висоти 700 м — 1550 грн
- Стрибок в тандемі з інструктором з висоти 3000 м — 4000 грн
- Стрибок Statik-line з парашутом типу «КРИЛО» з висоти 1200 м -2700 грн
- Відео-зйомка самостійного стрибка (група від 5-ти чоловік) — 100 грн з особи
- Відео-зйомка тандем стрибка оператором — 1600 грн
- Відео-зйомка тандем стрибка з руки тандем-інструктора — 500 грн
- Політ на літаку Ан-2 разом із парашутистами — 600 грн

Джерело: <http://kolosky.com.ua/cini/>

Додаток Д Тарифи на польоти на повітряній кулі

Додаток Д.1 Ціни на політ на повітряній кулі, «ЛеоФлай», Кам'янець-Подільський, Львів

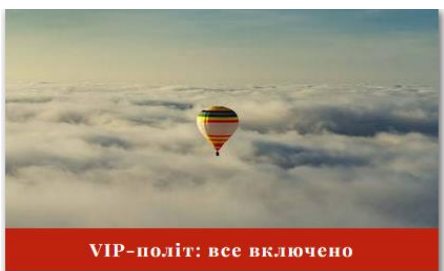


Політ "СТАНДАРТ"

Бажаєте отримати враження на все життя?

Запросіть у політ кохану людину, друга, брата, сестру, батьків... Здійсніть їх мрію, або організуйте незвичайний сюрприз – подорож на повітряній кулі!

- ✓ для двох – 10 000грн
- ✓ для трьох – 12 000грн
- ✓ для чотирьох – 14 000грн
- ✓ для п'ятих – 17 500грн
- ✓ для шістьох – 21 000грн



VIP-політ: все включено

Коли Вам бракує часу, коли попереду важлива дата, коли шукаєте подарунок для близької людини...

Замовляйте VIP – політ на повітряній кулі і ні про що не хвилюйтесь – ми подбаємо про все.

- ✓ для двох – 12000грн



Політ для одного

Втомився відмовляти собі в емоціях та чекати поки друзі зберуться Тебе підтримати? З нами Ти можеш втілювати мрії просто вже, адже ми самі зберемо Тобі компанію й організуємо усе, аби вражень стало на все життя. Нові знайомства колосальні краєвиди стануть чи не найповнішим скарбом в колекції Твоїх спогадів. Наша команда експертів підбирає групи відповідно до віку, мови та кола інтересів. Адже Твій комфорт для нас важливіший за все!

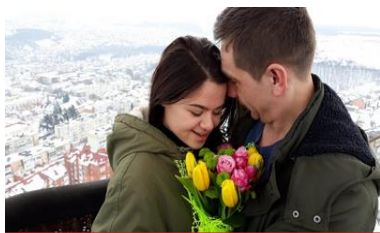
- ✓ 3500грн



Сімейний політ

Ви маєте можливість розділити незабутні враження від польоту на повітряній кулі разом з своїми рідними. А саме, є можливість полетіти разом з дітьми.

- ✓ для двох – 8000грн
- ✓ для трьох – 1000грн
- ✓ для чотирьох – 12000грн



Романтичний політ

Романтичний політ

Здійони мрію коханої людини на висоті пташиного польоту.

Організувати романтичне побачення – легко. У супроводі теплого вітру й оточенні барвистих краєвидів природи серце коханої людини стовідсотково розтане. А якщо ні – на допомогу прийде наш пілот з пальником!

Жарти-жартами, а найромантичніше побачення у Вашому житті, – побачення в небі, – ми гарантуємо.

✓ 8000грн



Корпоративний політ

Корпоративний політ

Пропонуємо корпоративні польоти – декілька аеростатів одночасно в небі для всієї групи.

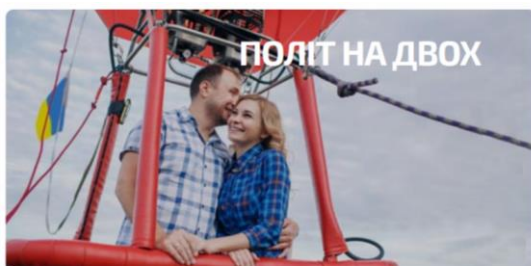
Ідеї таких польотів:

- ✓ день народження і ювілей
- ✓ випускний (навчальний заклад)
- ✓ тимблдінг для підняття корпоративного духу
- ✓ весілля

Джерело: <https://leofly.com.ua/prices/>

Додаток Д.2

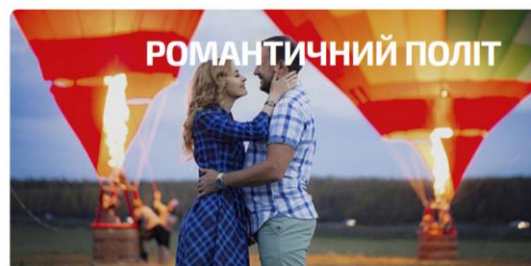
Ціни на політ на повітряній кулі, повітроплавне товариство «Монгольф'єр», Київ



Чудовий приємний сюрприз для близької людини - подорож над дивовижною природою на повітряній кулі в променях світанку або заходу сонця. Подаруйте незабутнє враження тому, кого дійсно любите.

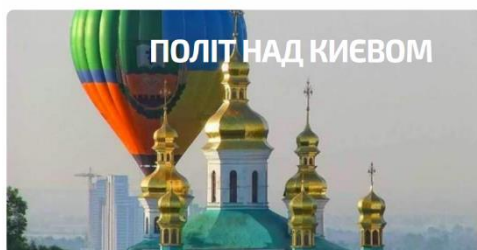
Ціна вказана на політ для двох людей.

8990 грн.



Створіть для своєї другої половинки романтичний настрій. Подаруйте політ на повітряній кулі, в комплект якого буде включена **професійна фотозйомка (6 оброблених фото)**. Фото нагадують про одне з найяскравіших вражень у житті!
Ціна вказана на політ для двох людей.

9790 грн.

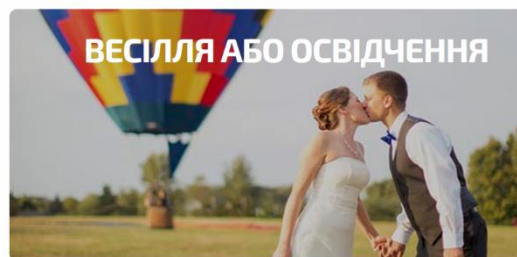


Київ - одне з найкрасивіших міст в світі. Насолодіться його красою з висоти пташиного польоту разом з близькою людиною.

Aeronautic Company Montgolfier - єдина компанія, яка літає над столицею.

Ціна вказана на політ для двох людей.

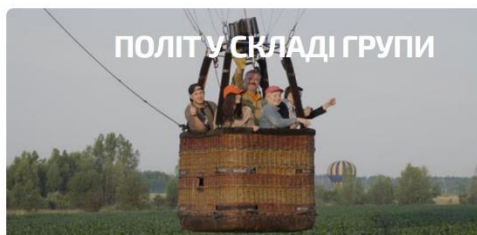
22200 грн.



Зробіть один із найважливіших моментів життя незабутнім і чудовим! Персонал Aeronautic Company Montgolfier втілить Ваші бажання і влаштує справжнє свято в рамках польоту на повітряній кулі.

Ціна залежить від обраного виду польоту.

10990 грн.



Хочете зробити оригінальний подарунок або самостійно отримати неповторні відчуття, від яких перехоплює подих? Тоді даний вид польоту саме для Вас. Ви можете купити від 1 до 8 місць в кошику.

Ціна вказана на політ для однієї людини.

3900 грн.

Джерело: <https://montgolfier.com.ua/uk/>

Додаток Е
Способи просування послуг, їх ціна

SEO	<p>Це скорочення від англійської "search engine optimization" або "search optimizer". У перекладі українською мовою це означає "пошукова оптимізація сайту".</p> <p>Оптимізація сайту – це комплекс дій над сайтом з метою покращення видимості сайту у пошукових системах шляхом внутрішньої оптимізації сайту під ключові слова для подальшої монетизації трафіку з пошукових систем.</p> <p>Якщо сайт максимально оптимізований, то і в результатах пошуку він завжди показуватимуть вище, ніж не оптимізований ресурс.</p> <p>Внутрішня оптимізації сайту – це комплекс робіт над технічною частиною сайту з метою виправлення помилок і оптимізації сайту під ключові слова для поліпшення позицій сайту в пошукових системах і подальшої монетизації.</p> <p>SEO аудит сайту – це технічний аналіз сайту для виявлення списку помилок з метою подальшої зміни сайту під пошукові системи, які сприяють покращенню видимості сайту в пошуковій видачі.</p> <p>SEO копірайтинг – це процес написання унікальних текстів на основі пошукових фраз із семантичного ядра сайту з метою SEO оптимізації посадкових сторінок.</p>	<p>SEO оптимізація - від \$490;</p> <p>SEO просування - від \$590;</p> <p>SEO копірайтинг - від \$5.99;</p> <p>SEO аудит - від \$490.</p>
-----	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Facebook	<p>Реклама в Фейсбуці – це відмінний спосіб таргетованої реклами для продажу послуг і товарів, а також для підвищення впізнаваності брендів.</p> <p>Реклама в Facebook – це сервіс таргетированной реклами в соціальній мережі Facebook.com за допомогою якого, здійснюється налаштування і показ реклам в соціальній мережі Фейсбук.</p> <p>Вартість реклами в Фейсбуці – ціна реклами в Facebook складається з двох типів витрат. Перша стаття витрат – одноразова оплата за настройку кампанії, друга стаття витрат – оплата компанії Facebook за покази рекламного поста.</p> <p>Загальна сума витрат залежить від вашого бюджету, а ціна за результат – від стратегії призначення ставок. Також можна скористатися автоматичним призначенням ставок. В цьому випадку система буде рівномірно розподіляти Ваш бюджет на весь період показу реклами.</p>	<p>399\$ – показів реклами в Фейсбуці до 400 тис;</p> <p>599\$ – показів реклами в Фейсбуці до 600 тис;</p> <p>799\$ – показів реклами в Фейсбуці до 800 тис;</p> <p>999\$ – показів реклами в Фейсбуці до 1 млн.</p>
Instagram	<p>Реклама в Instagram – це сервіс таргетированной реклами, який відмінно працює для підвищення впізнаваності брендів, продажу недорогих товарів і послуг для жінок.</p> <p>Реклама в Instagram – це відмінний інструмент для продажу недорогих товарів і послуг, реклами компанії, курсів, тренінгів і товарів для прекрасних дівчат і жінок.</p> <p>Реклама в Інстаграм ідеально підходить для тих товарів або послуг, на які немає попиту в пошукових системах.</p>	<p>399\$ – охоплення 399 000 показів, до 40 000 взаємодій і від 10 заявок на добу;</p> <p>599\$ – охоплення 599 000 показів, до 60 000 взаємодій і від 15 заявок на добу;</p> <p>799\$ – охоплення 799 000 показів, до 80 000 взаємодій і від 20 заявок на добу;</p> <p>999\$ – охоплення 999 000 показів, до</p>

		100 000 взаємодій і від 25 заявок на добу.
Telegram	<p>В 2021 Телеграм зміцнив лідерську позицію на ринку мобільних додатків і почав ще швидше наздоганяти конкурентів по ніші. Зараз WhatsApp, Viber та інші менш відомі месенджери зростають повільно, а Telegram упевнено забирає їхню аудиторію. В Україні додаток теж посідає лідерську позицію.</p> <p>Ціни на покупку реклами у Телеграм-каналах досить високі через те, що месенджер у тренді і має високу ефективність як у майданчика для просування товарів і послуг.</p> <p>Головна особливість Telegram — висока залучення користувачів та прямий контакт із аудиторією. У соціальних мережах пропозицію рекламодавця можуть побачити далеко не всі передплатники через «розумну стрічку», а в Телеграмі такого немає.</p> <p>Короткий вичавка з дослідження рекламного ринку Telegram в Україні: обсяг оцінюється у суму від 17,2 до 45,0 млн грн станом на 2021 та близько 103-270 млн на рік; лідують категорії ЗМІ, культури, саморозвитку та подорожей; середній ER (залученість аудиторії) становить 20%.</p>	Вартість посту коливається від 17\$ до 450 \$
TikTok	Реклама в Tik Tok – це сервіс відео реклами у додатку для перегляду та створення коротких відео переважно у вертикальній орієнтації по ширині та висоті кадру з можливістю накладання звукових доріжок, ефектів на	Тариф М - \$429 (бюджет від 50\$) Тариф L \$749 (бюджет від 250\$)

	<p>відео ряд.</p> <p>Реклама в Тік Ток – це показ рекламних відео в додатку коротких відеороликів з можливістю націлення аудиторії за місцем розташування, статтю, віком та інтересами.</p>	<p>Тариф XL від \$1490 (бюджет від 500\$)</p>
Google	<p>Реклама Google Ads – це вид реклами від Google Ads, коли оголошення показується виходячи з намірів користувача, розташування, інтересів, пошукових запитів та інших факторів, що впливають на вміст оголошень. Види реклами Google: пошукова реклама, банерна реклама, відео реклама та товарна реклама.</p> <p>Реклама в Google Ads – це сервіс показу рекламних оголошень, банерів, відео реклами від компанії Google.</p> <p>Реклама може відображатися у вигляді рекламних оголошень, графічних банерів, відеороликів на сайтах-партнерах Google або у пошуковій системі.</p> <p>Реклама в Google – чудовий спосіб отримати теплі ліди, оскільки саме в момент потреби чогось ми можемо показати рекламу користувачеві.</p>	<p>Google Shopping від \$429</p> <p>Реклама в Google пошуку від \$429</p> <p>Банерна реклама в Google від \$429</p> <p>Відео реклама в Youtube від \$429</p> <p>Товарна реклама 429\$</p> <p>Відео реклама 429\$</p> <p>Банерна реклама 429\$</p> <p>Таргетована реклама 499\$</p> <p>Пошукова реклама Google від 429\$</p> <p>Реклама Google Shopping від 429\$</p> <p>Банерна реклама Google від 429\$</p> <p>Відео реклама у Youtube від 429\$</p>
Флаєри	<p>Це невелика барвиста листівка, за допомогою якої відбувається інформування споживачів про різні заходи, розпродажі, вечірки, знижки, бонуси, акції тощо. Саме флаєр є одним з найбільш оперативних способів масової реклами з великими тиражами друку, флаєри та рекламні листівки описують характеристики й переваги товару чи послуги, пропонують привабливі ціни, повідомляють тему й час проведення різних заходів, його учасників, схеми проїздів та міні-карти. Флаєр поширюється вільно і часто надає знижку при його пред'явленні. За допомогою флаєра, Ви зможете залучити і привернути увагу тих, хто ще не знайомий з вашою продукцією.</p>	<p>Стандартний флаєр 500 шт. - 700 грн.</p> <p>Подвійний флаєр 10 шт. - 51 грн.</p> <p>Економ. флаєр 500 шт. - 672 грн.</p> <p>Глянцеві, матові флаєри 500 шт. - 1283 грн.</p> <p>Еко-флаєри 500 шт.- 1500 грн.</p>